

Samen verder op de **ingeslagen** weg

NOTA SOCIAAL DOMEIN 2025 – 2028

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1. Inleiding	5
2. Ambities en leefgebieden	9
3. Leefgebied Meedoen en Samenleven	11
4. Leefgebied Optimaal Ontwikkelen en Opgroeien	36
5. Leefgebied Gezond en Vitaal	55
6. Financiële risico's en onzekerheden	71
Nawoord	74
Bijlage 1: Werkwijze Kwaliteitskompas	75
Bijlage 2: Overzicht van landelijke, (boven-) regionale en lokale wettelijke- en beleidskaders in relatie tot deze nota	78

gemeente
Neder-Betuwe

Samen verder op de ingeslagen weg

Voorwoord

Met trots bieden we u de vernieuwde nota 'Samen verder op de ingeslagen weg' 2025-2028 aan. Hierin staat hoe onze gemeente Neder-Betuwe de komende jaren verder werkt aan een stevig sociaal en maatschappelijk fundament onder onze gemeentelijke samenleving.

De nota geeft niet alleen een overzicht van én inzicht in wat wij doen binnen het sociaal domein, maar ook onze visie op het sociaal domein. Het gaat om zaken die onze inwoners mogelijk kunnen raken in een bepaalde levensfase, in goede en in minder goede tijden.

We leren steeds bij en krijgen te maken met veel nieuwe ontwikkelingen en inzichten binnen het sociaal domein. Daarom hebben wij deze nota een update gegeven. Als gemeentelijke overheid bieden wij ondersteuning waar dat nodig is. Ons ideaalbeeld is dat inwoners zelf de regie voeren over de invulling van hun leven en dat doen vanuit eigen kracht en met steun van de omgeving. Particulier en familiaal initiatief zijn een groot goed en is het cement van onze maatschappij. Deze nota gaat niet alleen over zorg en ondersteuning aanbieden, maar ook over preventie. Voorkomen is immers beter dan genezen.

Onze motivatie is en blijft dat aan het sociale en morele gezicht van onze gemeente te zien is hoe wij ons samen met vele anderen inzetten voor het welzijn van onze inwoners en vooral voor diegenen die onze steun nodig hebben om verder te kunnen.

Daarmee komen we bij het sleutelwoord in onze aanpak van het zogenoemde sociaal domein en dat is het woord 'samen'. Het is fijn dat de inhoud op de volgende bladzijden ook in deze vernieuwde nota weer mede dankzij de inbreng van onze maatschappelijke partners, adviesraden en inwoners tot stand kwam. Zij deelden veel van hun kennis en ervaring met ons. Wij zijn dankbaar voor hun waardevolle bijdragen.

Het goed neerzetten van het sociaal domein gebeurt aan de hand van deze nota die zijn waarde al heeft bewezen. De integrale aanpak werpt zijn vruchten af.

Wij kunnen onze taken in het sociaal domein niet uitvoeren zonder maatschappelijke partners, adviesraden en onze inwoners. In de plannen die wij gaan uitwerken moeten de ambities een praktische vertaling krijgen. Het is belangrijk dat we de effecten van het beleid zo concreet mogelijk benoemen en dat we met de inwoners in gesprek blijven om te zien of onze ondersteuning doel treft.

Laten we samen verder bouwen aan een goed sociaal fundament voor de gemeente Neder-Betuwe waarbinnen het voor ons allen goed toeven is.

Herma van Dijkhuizen
wethouder Zorg en Welzijn

Marien Klein
wethouder Onderwijs en Jeugd

Oktober 2024

1. Inleiding

Door op de ingezette weg

Voor u ligt de geactualiseerde integrale beleidsnota Sociaal Domein 'Verder op de ingeslagen weg' 2025-2028 van de gemeente Neder-Betuwe. Wij verdiepen hiermee de in 2021 ingezette koers. Met de eerste nota Sociaal Domein 'Verder op de ingeslagen weg' 2021 – 2024 hebben we een stevig fundament gelegd om vanuit samenhang de vraagstukken in het sociaal domein vorm te geven. We zetten nu een volgende stap en presenteren hierbij een beleidsnota die de komende vier jaar leidend zal zijn voor onder meer de beleidsterreinen zorg, participatie, jeugd, gezondheid, armoede, schuldhulpverlening, onderwijs, welzijn, inburgering en sport en bewegen. Deze nota raakt iedereen die leeft, woont, werkt, leert en ondersteunt in de gemeente Neder-Betuwe. Neder-Betuwe werkt op veel zaken in het sociaal domein samen in regionale samenwerkingsverbanden. Onze inbreng en bijdrage aan deze regionale samenwerkingsverbanden is gebaseerd op deze lokale nota.

Transformatie

Het sociaal domein is volop in ontwikkeling. In 2015 zijn vanuit landelijk beleid veranderingen ingezet, ook wel de transformatie genoemd. Met deze nota geven we opvolging en invulling aan deze veranderingen binnen het sociaal domein. Dit proces moet leiden tot een blijvende verandering in de maatschappij waarbij de overheid ondersteuning biedt waar dat nodig is en de inwoner met zijn vraag, behoeften en mogelijkheden centraal staat. Het zelfoplossend vermogen van inwoners en hun omgeving is hierbij het uitgangspunt. Dit sluit nauw aan bij de behoefte van mensen om zelf regie te hebben over hun leven. Dit is echter makkelijker gezegd dan gedaan.

Bij de transformatie draait het om onderwerpen zoals normaliseren, eigen regie van de inwoner versterken, het sociaal netwerk activeren en de ondersteuning zo toegankelijk mogelijk maken. De transformatie is niet iets wat we even doen. Het is een proces van jaren dat de reikwijdte van deze nota overstijgt. Veranderen is een dynamisch en organisch proces waarbij de route geen rechte weg is. We weten niet wat we onderweg nog allemaal gaan tegenkomen. De gemeente heeft hierin de rol van regisseur en facilitator.

In het coalitieprogramma 2022-2025 wordt ingegaan op de veranderende rol van de gemeente:

“De inwoners in onze gemeente zijn zorgzaam en waar mogelijk helpen zij elkaar en zorgen zij voor elkaar. Wij gaan ervanuit dat inwoners zelf de regie voeren over hun leven en dat doen vanuit eigen kracht en met steun van de omgeving. (...) Het gesprek gaat over ‘zorgen dat’, maar zeker ook over preventie. Voorkomen is immers beter dan genezen. De inzet van de gemeente is hier in toenemende mate op gericht.”

We kunnen stellen dat de transformatie één van de grootste uitdagingen van deze tijd is. Het vraagt om veranderingen in organisatie, cultuur en manieren van werken van de gemeente zelf en van de organisaties waar zij mee samenwerkt. Van inwoners vraagt de transformatie ook een grote verandering. We spreken hen meer aan op het zelfoplossend vermogen en zij zijn meer zelf aan zet. Dit heeft langere tijd minder op de voorgrond gestaan. Het veranderen van ingesleten patronen is een hardnekkig proces. Het vraagt niet alleen om een andere manier van werken, maar ook ons denken zal moeten veranderen. Dit vraagt tijd.

Actualisatie nota Sociaal Domein

In onze nota Sociaal Domein staat en stond deze transformatie centraal. Met de actualisatie van de nota maken we een verdieping in de door ons ingeslagen weg in 2021 naar het sturen op maatschappelijke resultaten, waarin effect en bereik van beleid centraal staat. De nota is geen statisch document, maar een kader in een proces waarbij we tijdens de uitvoering inzichten meenemen die we onderweg opdoen. De geactualiseerde nota is, net als de vorige, de nota waar we al ons beleid aan toetsen. Uitgangspunten van andere beleids- en uitvoeringsplannen moeten aansluiten bij de ambities van deze nota. Zo nodig sturen we hierin bij, zodat we vanuit gedeelde ambities in het sociaal domein werken. Deze nota is daarin leidend.

We ontwikkelen met de actualisatie van deze nota door op de vastgestelde visies en uitgangspunten in de nota Sociaal Domein 2021 - 2024. Op 7 november 2023 hebben we intern de nota en resultaten geëvalueerd. Hoe werkt de nota voor ons? Wat zouden we anders willen? En welke (nieuwe) ontwikkelingen missen we? Net als bij de vorige nota hebben we maatschappelijke partners en inwoners om input gevraagd tijdens een bijeenkomst op 26 maart 2024. Wat leeft en speelt er nu, in 2024, in onze gemeente? Het was een succesvolle bijeenkomst waar veel verschillende partners uit alle leefgebieden aanwezig waren. Ditzelfde is gedaan op 23 mei 2024 met de gemeenteraad tijdens 'Het Gesprek'. Een avond waarbij we met de raadsleden in gesprek zijn gegaan om ook van hen te horen wat er leeft en speelt. Al deze input is meegenomen in de actualisatie.

De input is ook gebruikt om nog eens goed te kijken naar de maatschappelijke resultaten en deelresultaten. In de vorige nota hadden we dusdanig veel resultaten dat het lastig was om goed te monitoren en het overzicht te bewaren. De essentie van wat we willen bereiken is gebleven, ook de koers en visie zijn hetzelfde. Maar we hebben de resultaten wel flink aangescherpt door er echt vanuit de inwoner naar te kijken en nieuwe centrale, duidelijke thema's te gebruiken die aansluiten bij de inwoner. Het resultaat mag er zijn: een helder overzicht met meetbare resultaten waar wij binnen het sociaal domein aan gaan werken.

Communicatie

De transformatie waar we voor staan, gaat onder andere over gedragsverandering. Gedragsverandering gaat meestal niet ineens,

het gaat stap voor stap en vraagt om een intensieve lange-termijnaanpak. Communicatie en participatie zijn hierbij belangrijke randvoorwaarden en dragen bij aan de gedragsverandering. Dit vraagt om capaciteit en middelen voor communicatie om deze stap te kunnen zetten. Daarnaast is het van belang dat we de inwoners op de juiste manier bereiken. De communicatie moet aansluiten bij de leefwereld en het taalniveau van de inwoner (B1-niveau) om succesvol te zijn. Denk hierbij aan het verspreiden van aansprekende verhalen van inwoners, het delen van geslaagde voorbeelden maar vooral ook de juiste informatie op het juiste moment. Communicatie en participatie zijn nodig om de maatschappelijke resultaten te behalen, maar ook bij het aanmoedigen van en motiveren tot de gedragsverandering.

Verbinding met het fysieke domein, de Omgevingswet en omgevingsvisie

De directe leefomgeving, die vooral centraal staat binnen het fysieke domein, heeft veel invloed op en raakvlakken met het sociaal domein. Deze twee domeinen kunnen niet zonder elkaar en daarom zoeken we actief de verbinding. Bijvoorbeeld bij het realiseren van een gezonde leefomgeving die inwoners aanzet tot beweging, ontmoetingsruimten die onderling contact tussen inwoners stimuleren of het creëren van voldoende passende woningen en voorzieningen voor ouderen en andere kwetsbaren vanuit de in ontwikkeling zijnde Woonzorgvisie. De fysieke leefomgeving in Neder-Betuwe moet tegemoetkomen aan de diversiteit van inwoners en hun (hulp)behoeften.

De samenwerking tussen het fysieke en sociale domein komt onder meer tot uiting in de Omgevingswet (1 januari 2024). De Omgevingswet staat voor een goede balans tussen het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving. Het doel is het bereiken van een balans tussen zorgen voor een veilige en gezonde leefomgeving en goede omgevingskwaliteiten, en het gebruiken en verder ontwikkelen van de fysieke leefomgeving op basis van maatschappelijke behoeften. Er ligt een nadrukkelijke verbinding met het sociaal domein, omdat de fysieke leefomgeving meer is dan alleen de bebouwde (fysieke) omgeving. De manier waarop gemeente Neder-Betuwe de sociale en fysieke ambities verbindt is vastgelegd in de lokale omgevingsvisie en is daarom niet verder opgenomen in deze nota Sociaal Domein.

Ook passende huisvesting en de inrichting van de openbare ruimte zijn van invloed op het bereiken van onze opgaven in het sociaal domein. Hierbij sluiten we aan bij de Woonvisie 'Wonen voor iedereen' (2022 – 2030) en de (nog op te stellen) Woonzorgvisie. Beide nota's geven inzicht in de woonopgave in onze gemeenten. Monitoring en realisatie van deze opgave gebeurt buiten de scope van de Nota Sociaal Domein.

Als laatste is er een duidelijke verbinding tussen economie en welzijn. In het Programma Economie 2024 - 2028 is opgenomen dat we streven naar brede welvaart. Hierin wordt gezocht naar de balans voor bedrijvigheid en ondernemerschap, sociaal maatschappelijke aspecten en de kwaliteit van leefomgeving en natuur. Een florerende economie draagt bij aan werkgelegenheid en bestaanszekerheid voor mensen. Tegelijkertijd kan teveel nadruk op de economie en materiele welvaart de sociale welvaart en het welzijn van mensen juist negatief beïnvloeden. Het is van belang hier de juiste balans in te vinden.

Wettelijk kader

Er zijn meerdere wetten in het sociaal domein die ons als gemeente voorschrijven iedere vier jaar een nota te schrijven op een bepaald beleidsterrein. Gemeenten mogen zelf kiezen of ze per wet één beleidsnota vaststellen of één beleidsnota maken waarin alle wetten aan bod komen (integraal). Gemeente Neder-Betuwe heeft gekozen voor een integrale nota.

Wij voldoen met deze integrale nota Sociaal Domein aan de wettelijke verplichting uit deze wetten om te omschrijven wat een gemeenteraad minimaal moet vaststellen in een periodiek op te stellen plan. In bijlage 2 is een overzicht opgenomen van de wettelijke kaders.

Voor de resultaten die wij willen bereiken is meer dan vier jaar nodig. Vanwege de wettelijk kaders die we hebben opgenomen in de nota, zijn wij echter verplicht om de nota iedere vier jaar te actualiseren. Daarom is de looptijd van de nota vier jaar.

Leeswijzer:

Om recht te doen aan het gezamenlijke perspectief van waaruit deze nota is geschreven, is de nota geschreven in de 'we'-vorm. Daar waar 'we' staat bedoelen we alle partijen in het sociale domein. Als we één specifieke partij bedoelen, dan vermelden we dat.

2. Ambities en leefgebieden

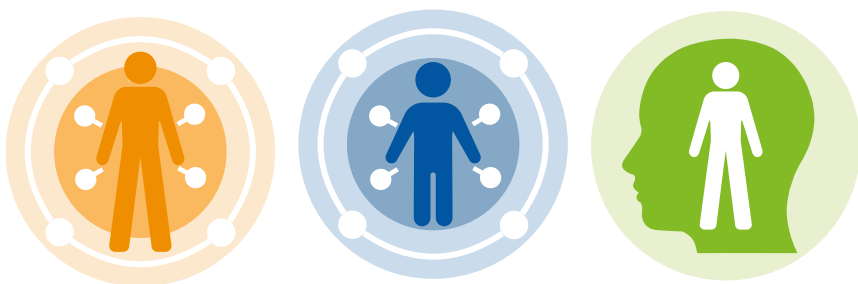
Inleiding

Sinds de nota **Sociaal Domein 2021 – 2024** volgen we binnen het sociaal domein in Neder-Betuwe de werkwijze van het **Kwaliteitskompas**, ontwikkeld door Movisie (kenniscentrum sociale vraagstukken). Het **Kwaliteitskompas** is een methode om complexe vraagstukken binnen het sociaal domein samen met maatschappelijke partners en inwoners aan te pakken. In deze methode staat de inwoner centraal: wat voor effect en bereik heeft beleid of een activiteit op een inwoner? Daarnaast staat vertrouwen en samenwerking met partners in deze methode centraal. In bijlage 1 gaan we hier nader op in.

Ambities en leefgebieden

In 2021 hebben we, conform de werkwijze van het Kwaliteitskompas, samen met maatschappelijke partners en inwoners onze ambities voor de komende jaren geformuleerd. De ambities beschrijven de stip aan de horizon. Deze ambities zijn, ook nu in deze geactualiseerde nota, nog steeds van kracht:

- Inwoners van Neder-Betuwe voelen zich krachtig en zelfredzaam, zij leven in een samenleving waarin naar elkaar wordt omgekeken.
- Jeugdigen in Neder-Betuwe ontwikkelen zich optimaal.
- Inwoners van Neder-Betuwe leven gezond en zijn vitaal.

De ambities worden uitgewerkt in 3 leefgebieden die ook gelijk zijn gebleven:

- Meedoen en Samenleven
- Optimaal Ontwikkelen en Opgroeien
- Gezond en Vitaal

In de komende drie hoofdstukken worden deze ambities concreet vertaald naar maatschappelijke resultaten en deelresultaten. Hiermee geven we richting aan wat we de komende vier jaar willen bereiken. Deze maatschappelijke resultaten zijn daarmee ijkpunten op weg naar het realiseren van onze ambities in de toekomst.

Onder het kopje 'Visie' benoemen we in deze drie hoofdstukken per leefgebied een visie van waaruit wij werken. De visie staat beschreven bij het leefgebied waarop deze het meest van toepassing is. De visies die zijn omschreven, hanteren wij ook bij de andere leefgebieden.

Monitoring

Monitoring is een belangrijk onderdeel van het Kwaliteitskompas. Zonder monitoring weten we niet wat we met onze inzet bereiken bij de inwoner. Monitoren binnen het sociaal domein op maatschappelijk resultaatniveau is moeilijk. Uit onderzoek weten we dat inzetten op preventie loont. Daarom is dit ons uitgangspunt bij de verschillende maatschappelijke resultaten en deelresultaten. Onze preventieve inzet draagt bij aan het behalen van het maatschappelijk resultaat. Wij meten of de inzet op de juiste manier plaatsvindt en sturen indien nodig bij. In bijlage 1 gaan we hier dieper op in.

3. Leefgebied Meedoen en Samenleven

Inleiding

In Neder-Betuwe doet iedereen ertoe. De inwoners in onze gemeente zijn zorgzaam en waar mogelijk helpen zij elkaar en zorgen zij voor elkaar. We gaan uit van de eigen kracht van onze inwoners. De betrokkenheid van inwoners bij elkaar en de samenleving is sterk, wat bijdraagt aan een gevoel van saamhorigheid. Sportverenigingen, bibliotheken en dorpshuizen zijn voorbeelden van belangrijke plekken waar saamhorigheid en sociale netwerken ontstaan. Bij een deel van onze inwoners spelen christelijke waarden een belangrijke rol in het dagelijks leven. Vooral de kerken zorgen voor een sterk sociaal netwerk en vangnet bij dit deel van onze inwoners.

Niet alle inwoners maken onderdeel uit van hetzelfde sociale netwerk of willen onderdeel uitmaken van een sociaal netwerk. Dit leidt soms tot onbegrip tussen de verschillende inwoners en/of de sociale netwerken waartoe zij behoren. Om te bevorderen dat iedereen mee kan doen, is het van belang dat er initiatieven en programma's worden ontwikkeld die gericht zijn op het verhogen van het onderlinge begrip, respect en tolerantie. Dit kan onder andere inhouden dat er meer aandacht komt voor sociale netwerken, vrijwilligerswerk en evenementen die openstaan voor iedereen, ongeacht hun achtergrond en leefstijl. Dit versterkt niet alleen de cohesie binnen de gemeenschap, maar zorgt er ook voor dat iedereen zich gehoord en gewaardeerd voelt. Door verbinding te creëren en kansen te bieden voor participatie, kan Neder-Betuwe een inclusievere samenleving worden waar de inwoners gelijkwaardig zijn.

Het leefgebied Meedoen en Samenleven is opgedeeld in drie domeinen:

- De inwoner
- De inwoner met zijn netwerk
- De samenleving

Ambitie

Inwoners van Neder-Betuwe voelen zich krachtig en zelfredzaam, zij leven in een samenleving waar naar elkaar om wordt gekeken.

Neder-Betuwe kent een betrokken samenleving. Dat is een positieve kracht binnen onze gemeente. Onze ambitie is om deze kracht nog meer in te zetten binnen onze gemeente. Een netwerk of de samenleving kan gebruikt worden om iemand te ondersteunen. Maar niet iedere inwoner heeft een netwerk. Als je jezelf niet (meer) goed kunt redden, kan dat een probleem zijn. Daarom willen wij als gemeente dat onze inwoners zoveel mogelijk zelfredzaam zijn. We richten ons daarbij op allerlei factoren die van invloed zijn op de zelfredzaamheid: van laaggeletterdheid tot passend wonen, van kunnen rondkomen tot een sociaal netwerk hebben en van een zinvolle dagbesteding tot passende ondersteuning. Als die basis op orde is, is de kans het grootst dat de inwoner ook zelfredzaam is. Waarbij zelfredzaam zijn ook betekent dat je in staat bent om voor jezelf de juiste hulp te vinden en organiseren.

Daarnaast bouwen we aan een samenleving waarin mensen naar elkaar omkijken. De betrokken samenleving van Neder-Betuwe is al een goede eerste stap. Maar er is meer nodig. We hebben de ambitie om die betrokken samenleving zo te vormen dat al onze inwoners kunnen meedoen, zich verbonden voelen en inzetten voor elkaar. Afkomst, leefstijl en identiteit speelt hierbij geen rol.

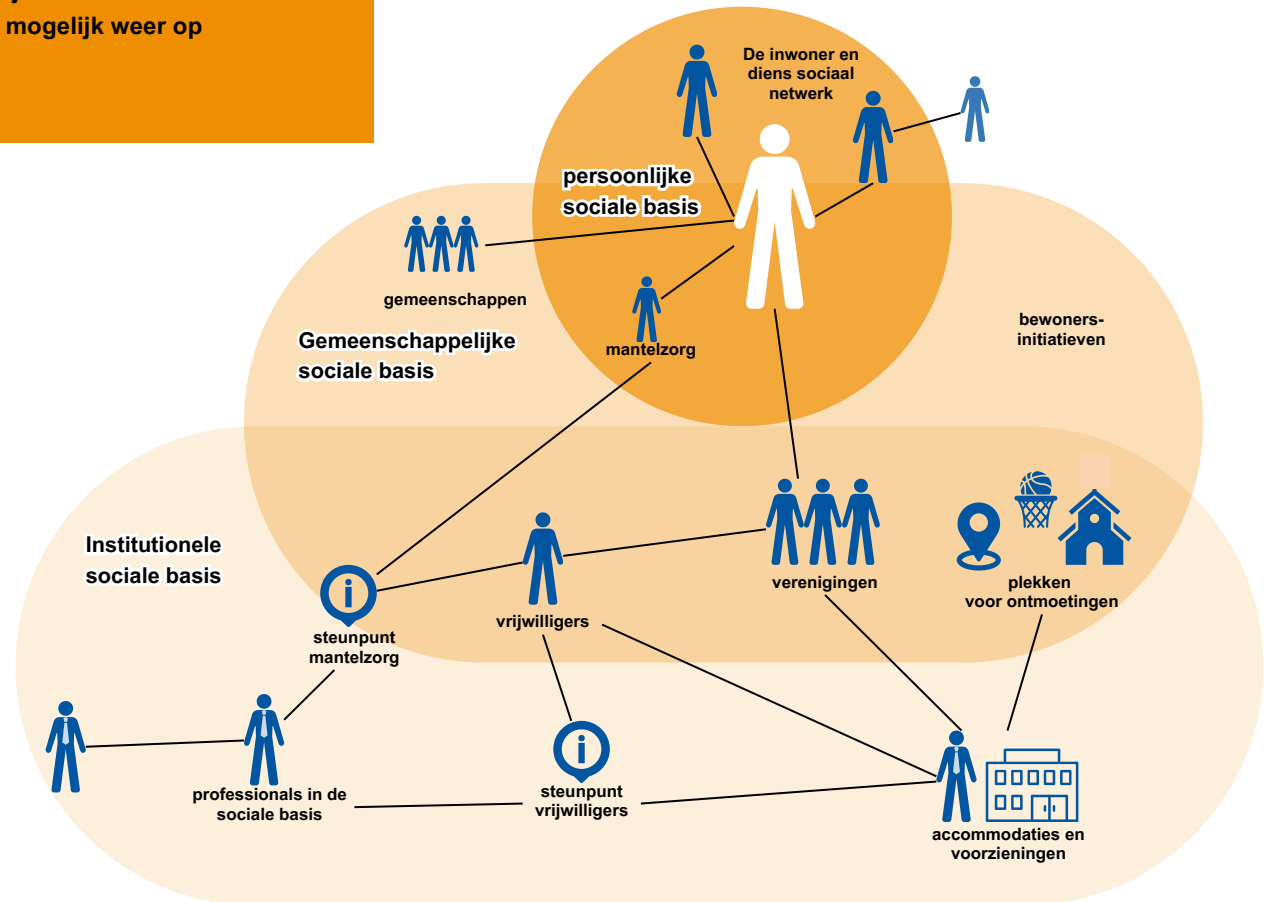

Visie

Wij geloven dat onze inwoners hetgeen waar ze tegenaan lopen graag zelf of binnen hun eigen netwerk oplossen. Iedereen heeft zijn eigen talenten waarmee men met uitdagingen in het leven om kan gaan. Deze talenten kunnen ook worden gebruikt om anderen te helpen. Lukt het (tijdelijk) niet om hetgeen waar iemand tegen aan loopt zelf of met hulp van het netwerk op te lossen, dan kan ondersteuning nodig zijn. Wij kijken samen met de inwoner wat er voor hem of haar nodig is om zo snel mogelijk weer op eigen benen te kunnen staan.

Sociale basis

Om deze mate van zelfredzaamheid te bereiken is een goede sociale basis van belang. Een sociale basis kan gaan over je persoonlijke sociale netwerk of over een gemeenschappelijke sociale basis waar ook andere inwoners van de gemeenschap onderdeel van uitmaken. Denk hierbij aan vrijwilligers, verenigingen en plekken waar je elkaar kunt ontmoeten. Voorzieningen waar inwoners gebruik van kunnen maken zoals een bibliotheek, jeugd- en jongerenwerk, de kerk, huisartsen en steunpunt mantelzorg kunnen onderdeel zijn van de sociale basis. Deze sociale basis speelt niet alleen binnen het leefgebied Meedoen en Samenleven een rol, maar ook in de andere twee leefgebieden. Een goede sociale basis is een belangrijke voorwaarde om onze geformuleerde resultaten te bereiken.

Gebaseerd op de afbeelding van Verweij Jonker instituut

Landelijke en (boven) regionale ontwikkelingen

Bestaanszekerheid

Sinds de koopkrachtcrisis in 2022 is er landelijk veel aandacht voor het thema bestaanszekerheid. Het gaat daarbij niet alleen om het hebben van voldoende inkomen om van rond te komen, waarvoor de rijksoverheid verschillende maatregelen heeft getroffen, maar ook om de stabiliteit en (ervaren) zekerheid van dat inkomen. Het Nederlandse stelsel van inkomensregelingen en toeslagen is voor veel inwoners te ingewikkeld. Wetgeving, waaronder de Participatiewet die gemeenten uitvoeren, ervaren mensen als te rigide en wantrouwend. Landelijk wordt gewerkt aan vereenvoudiging van het hele stelsel. Een eerste stap hierin is het terugbrengen van de menselijke maat in de Participatiewet. In de uitvoering gaan gemeenten meer uit van de mogelijkheden en goede bedoelingen van inwoners.

Programma Wonen en zorg voor ouderen

De Rijksoverheid is in 2022 het Programma Wonen en zorg voor ouderen gestart. Doel van het programma is dat ouderen in een geschikte woning en leefomgeving met plezier kunnen wonen en kunnen verhuizen als ze dat willen. Met dit programma wil de rijksoverheid de woningbouw versnellen, ouderen informeren en ontzorgen en de doorstroming in de woningmarkt verbeteren en zorgen voor een leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten.

Lokale Inclusie Agenda

Inwoners met een beperking of handicap willen net zo kunnen leven als ieder ander in ons land. Nederland heeft het 'Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, New York, 2006' (VN-verdrag Handicap) getekend. Dat brengt een zorgplicht met zich mee voor gemeenten. Dit verdrag verplicht de gemeente ervoor te zorgen dat inwoners met een beperking net zo kunnen leven als ieder ander in ons land. Met andere woorden: dat zij zichzelf kunnen zijn en dat zij hun leven kunnen inrichten samen vanuit verscheidenheid. De ontwikkeling en uitvoering van een Lokale Inclusie Agenda is voor gemeenten het middel om hier invulling aan te geven.

Programma Eén tegen Eenzaamheid

Het programma Eén tegen Eenzaamheid is een initiatief van de Nederlandse overheid om eenzaamheid onder alle inwoners te verminderen. Het programma verbetert lokale en landelijke samenwerking tussen overheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties en burgers. Het richt zich op het signaleren, bespreekbaar maken en aanpakken van eenzaamheid. Dit wordt gedaan door onder andere bewustwording te vergroten en ontmoetingsmogelijkheden te creëren. Het uiteindelijke doel is om eenzaamheid structureel terug te dringen in de samenleving.

Resultatenboom Meedoen & Samenleven

Inwoners van Neder-Betuwe voelen zich krachtig en zelfredzaam, zij leven in een samenleving waarbij naar elkaar om wordt gekeken

De inwoner

Maatschappelijke resultaten

Deelresultaten

1. Inwoners voelen de vrijheid zichzelf te zijn

1.1 Inwoners voelen zich fysiek veilig in hun omgeving

1.2 Inwoners voelen zich mentaal veilig in hun omgeving

2. Inwoners zijn zelfredzaam

2.1 Inwoners doen een beroep op hun omgeving/sociaal netwerk voor hulp en/of ondersteuning

2.2 Inwoners ervaren een zinvolle daginvulling

2.3 Inwoners kunnen rondkomen

2.4 Inwoners kunnen passend wonen

2.5 Inwoners zijn in staat zichzelf te verplaatsen

2.6 Inwoners in een kwetsbare situatie krijgen passende ondersteuning

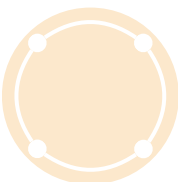

De inwoner met zijn netwerk

3. Inwoners voelen zich verantwoordelijk voor elkaar en helpen elkaar

3.1 Inwoners nemen zelf initiatief om anderen te helpen

3.2 Maatschappelijke organisaties/partners ondersteunen inwoners die elkaar helpen

De samenleving

4. Inwoners hebben prettig en duurzaam onderling contact en voelen zich verbonden

4.1 Inwoners nemen initiatief om onderling contact te versterken

4.2 Inwoners hebben toegang tot voldoende activiteiten georganiseerd door verenigingen en maatschappelijke organisaties

5. Inwoners leven respectvol samen

5.1 Inwoners gaan vaker met elkaar het gesprek aan over diversiteit

5.2 Maatschappelijke organisaties en partners zijn betrokken bij de maatschappelijke discussie over diversiteit.

5.3 Inwoners nemen hun verantwoordelijkheid om problemen onderling op te lossen

De inwoner

Inleiding

Onze samenleving verandert snel en wordt steeds complexer. Factoren als globalisering, technologische vooruitgang en demografische verschuivingen beïnvloeden deze ontwikkeling. In een wereld waarin zekerheden soms wegvallen, is het bevorderen van veerkracht en zelfredzaamheid van groot belang.

Zelfredzaamheid

Zelfredzaamheid gaat verder dan alleen het vervullen van basisbehoeften. Het is het vermogen om onafhankelijk te handelen en voor jezelf te zorgen. Dit omvat verschillende aspecten van het dagelijks leven, zoals financiële zelfstandigheid, passende huisvesting, sociale interactie, fysieke en mentale gezondheid en veiligheid. Zelfredzaamheid betekent ook weten wanneer je hulp moet inschakelen als dat nodig is. Om zelfredzaam te kunnen zijn is het bovendien van belang dat je goede basisvaardigheden hebt zoals voldoende taal- en rekenvaardigheden. Dit is van invloed op de mate waarin je voor jezelf kan zorgen en mee kan doen in de samenleving.

Het verbeteren van zelfredzaamheid heeft positieve effecten op de gezondheid en het welzijn van mensen. Het stelt mensen in staat om actief oplossingen te zoeken en hun situatie te verbeteren. Het kunnen voorzien in basisbehoeften is hierbij onmisbaar. Het gaat hier niet alleen om fysieke behoeften, maar ook om sociale behoeften zoals acceptatie en veiligheid. Het recht op bestaanszekerheid is niet alleen een individueel recht, maar ook een bouwsteen voor een veerkrachtige en zelfredzame samenleving.

(Passend) werk en/of een zinvolle dagbesteding

Het hebben van (passend) werk en/of een zinvolle daginvulling is een belangrijk element in het welbevinden van mensen. Het draagt direct bij aan een vitaal leven. Het geeft voldoening en energie. Het vergroot de mogelijkheden om mee te doen in de samenleving. Daarbij is steeds meer aandacht voor de relatie tussen kunnen participeren en laaggeletterdheid.

Wanneer je niet goed kan lezen, schrijven en/of rekenen is het hebben van (passend) werk en/of een zinvolle dagbesteding vaak erg moeilijk.

Passende huisvesting

Passende huisvesting is onmisbaar bij het hebben van krachtige, zelfredzame inwoners en het creëren van een zorgzame samenleving. Een veilige en stabiele woonsituatie geeft rust en vormt de basis voor het welzijn van inwoners. Geschikte huisvesting draagt bij aan de fysieke en mentale gezondheid van inwoners (een voorwaarde voor zelfredzaamheid). Een passende woonplek zorgt ook voor meer verbondenheid met de gemeenschap, meedoen aan sociale activiteiten en netwerken.

Jezelf kunnen zijn

Jezelf kunnen zijn is een essentieel onderdeel van onze samenleving. Een fundament waarop we een goed en zinvol leven bouwen. Het is niet alleen een individuele waarde, maar ook een voorwaarde voor het samenleven in de gemeenschap. Wanneer mensen zich gedwongen voelen om zich anders voor te doen dan ze werkelijk zijn, tast dat hun welzijn aan. Dit leidt tot persoonlijke worstelingen. Tegelijkertijd speelt ook het risico dat mensen worden buitengesloten, juist omdat ze zichzelf zijn. Dit heeft een serieuze impact op hun mentale gezondheid. Hier ligt een belangrijke taak voor ons allemaal: een samenleving creëren waarin iedereen zichzelf kan zijn, met respect voor de ander. De mate van tolerantie in onze samenleving speelt een cruciale rol in hoe vrij mensen zich voelen om zichzelf te zijn. Het is noodzakelijk om aandacht te besteden aan discriminatie en uitsluiting in onze samenleving. Beleidsmaatregelen die inclusiviteit bevorderen en kansengelijkheid waarborgen, zijn cruciaal om een rechtvaardige samenleving te creëren. Door deze waarden in de praktijk te brengen, kunnen we werken aan een toekomst waarin iedereen de vrijheid heeft om zichzelf te zijn, en waarin een gevoel van saamhorigheid en respect het fundament vormt van onze gemeenschap.

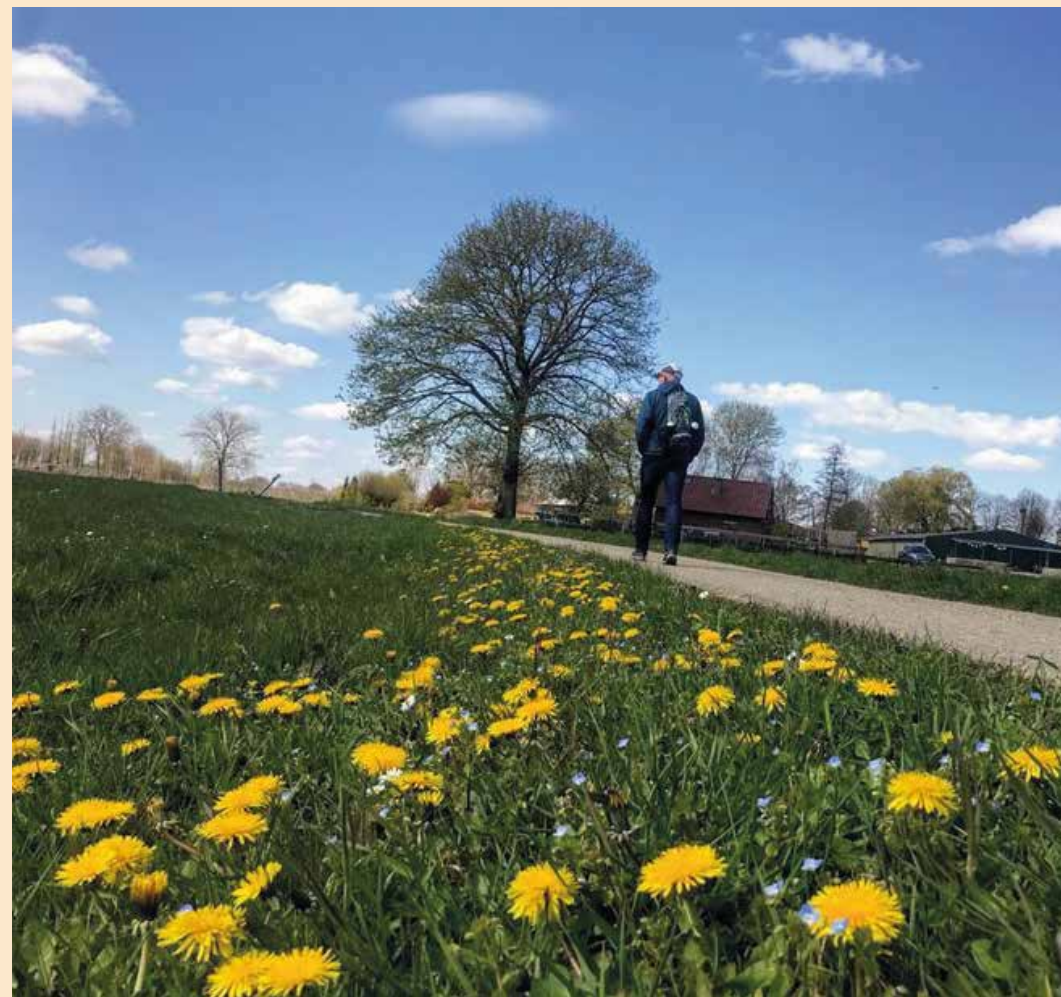
De kracht van Neder-Betuwe:

In Neder-Betuwe is de wil om te werken sterk; er zijn minder werklozen en bijstandsgerechtigden dan het landelijk gemiddelde. We hebben maatschappelijk betrokken ondernemers en mensen voelen zich over het algemeen veilig.

Wat speelt er in Neder-Betuwe?

- Het aantal inwoners in de gemeente Neder-Betuwe neemt toe. Tussen 2004 en 2024 is het aantal inwoners met 15 procent toegenomen tot ruim 25.000 inwoners in 2024. Volgens de Primos bevolkingsprognose zal Neder-Betuwe in 2040 uit circa 30.700 inwoners bestaan (+20 procent). Het aantal ouderen in de gemeente neemt in de komende jaren sterk toe en daarmee ook het aandeel ouderen op de totale bevolking.
 - Zorg en ondersteuning komen onder druk te staan door onder andere de hierboven genoemde vergrijzing, het langer thuis wonen van verschillende groepen en personeelstekorten. Er wordt de komende jaren in steeds grotere mate een beroep gedaan op zelf- en samenredzaamheid van inwoners om de zorg beschikbaar te houden voor de inwoners die deze het hardst nodig hebben. Om de zorg beschikbaar te houden moeten het zorgdomein en het sociaal domein als dat nodig is nauw samenwerken. Er ligt een verantwoordelijkheid bij het zorgdomein om zich hiervoor in te zetten. Dit sluit aan bij de ontwikkelingen en afspraken zoals beschreven in het Integraal Zorgakkoord (IZA), waarbij zorgpartijen afspraken hebben gemaakt met het Rijk. Vitaliteit is hierbij een belangrijke factor. Daarom komt dit onderwerp terug bij het leefgebied Gezond en Vitaal.
- Door de hierboven genoemde vergrijzing, zien we ook een toename in het gebruik van de gemeentelijke voorzieningen en ondersteuning vanuit de Wmo 2015. Het (kunnen blijven) bieden van de juiste ondersteuning, in de juiste mate en op het juiste moment blijft een uitdaging waar we samen voor staan. De toegang tot maatschappelijke ondersteuning is op duidelijke en laagdrempelige manier georganiseerd vanuit het Kernpunt.
 - De landelijke ontwikkeling 'Beschermd Wonen' speelt ook in onze gemeente. Inwoners met een psychische beperking, die niet zelfstandig kunnen wonen gaan minder snel dan voorheen uit hun vertrouwde omgeving naar een verblijf in een zorginstelling (in Nijmegen of Tiel). Ze ontvangen, als dat kan, hulp en ondersteuning thuis (Beschermd Thuis). Hierbij is specifiek aandacht voor het versterken van de participatie van deze groep. Ook worden in onze gemeente, net als in andere gemeenten in onze regio, nieuwe vormen van huisvesting met hulp en ondersteuning ontwikkeld en gerealiseerd.
 - Al op jonge leeftijd steken jeugdigen de handen uit de mouwen. Zij hebben een bijbaantje of werken mee in het bedrijf van hun ouders. Jeugdigen zetten op deze manier al snel de eerste stappen op de arbeidsmarkt. Dat is aan de ene kant positief, maar kan ook zorgen voor vroegtijdig schoolverlaten.
 - Neder-Betuwe heeft maatschappelijk betrokken ondernemers. Tot voor kort verliep het realiseren van betaalde banen voor mensen met een arbeidsbeperking (de zogenoemde garantiebanen) goed. De laatste jaren zien we hierin stilstand. We merken dat ondernemers meer drempels ervaren om mensen met een beperking in dienst te nemen.

- We zien dat er in de gemeente Neder-Betuwe nog steeds een groep inwoners is die niet mee kan doen. Dit kan komen door geldgebrek en hoge kosten, maar ook door beperkte vaardigheden die noodzakelijk zijn om mee te komen in onze maatschappij. Zoals taalvaardigheden en digitale vaardigheden. In Neder-Betuwe is 9 procent van de inwoners (16-65 jaar) laaggeletterd. Laaggeletterdheid komt vaker voor bij inwoners met een migratieachtergrond. Deze groep wordt groter in onze gemeente. Ook is er een groep jongeren die school laaggeletterd verlaat en is het leesklimaat op scholen in Neder-Betuwe slechter dan het landelijk gemiddelde. We merken daarnaast dat laaggeletterden een drempel ervaren bij het vragen van hulp.
- Statushouders die in onze gemeente komen wonen, hebben extra begeleiding nodig om hun weg in de lokale samenleving te vinden.
- Overtuigingen, opvattingen, beelden en regels die leven binnen gemeenschappen kunnen mensen beperken in het zichzelf kunnen zijn. Bijvoorbeeld omdat een bepaalde leefstijl, gedrag, (culturele) achtergrond of geaardheid niet gerespecteerd of getolereerd wordt. Dit kan zowel binnen de eigen gemeenschap spelen als bij mensen die zich buiten de gemeenschap door de ander niet geaccepteerd voelen. Gemeenschappen worden soms als naar binnen gericht ervaren.
- Inwoners voelen zich over het algemeen veilig in de omgeving waarin ze wonen of verblijven. Wel komt het met enige regelmaat voor dat ze overlast ervaren in de directe omgeving (buren, wijk) of van specifieke doelgroepen (jongeren, arbeidsmigranten). Dit heeft voor sommige inwoners invloed op het gevoel van veiligheid.

Wat gaan we doen?

- In gesprekken met inwoners vergroten we het besef dat eigen kracht en samenredzaamheid noodzakelijk is vanwege de steeds beperktere beschikbaarheid van ondersteuning en zorg.
- We creëren en versterken een laagdrempelig activiteiten aanbod dat toegankelijk is voor een brede groep inwoners. Met deze activiteiten worden verschillende doelen nagestreefd; bijvoorbeeld het versterken van sociale netwerken, het hebben van een prettige daginvulling, het stimuleren van een gezond en vitaal leven en/of het vergroten van basisvaardigheden.
- Als uitwerking van het Integraal Zorgakkoord (IZA) en Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA, zie leefgebied Gezond en Vitaal) werken we zowel lokaal als in regionaal verband samen om aan inwoners passende zorg te bieden. Deze samenwerking komt onder andere terug in de uitwerking van ketenaanpakken rond valpreventie en de ontwikkeling van de werkwijze Welzijn op recept. Daarnaast vraagt dit om extra inzet van de ondersteuning voor mantelzorgers en het voorkomen van eenzaamheid. Dit draagt bij aan het betaalbaar en beschikbaar houden van de zorg. De komende jaren zal dit blijvend aandacht vragen.
- We werken aan een woonzorgvisie (2025) waarin we aangeven hoe wonen, zorg en welzijn er in onze gemeente op de lange termijn uit moet zien.

- We hebben aandacht voor de overgang 'Beschermd Wonen' naar 'Beschermd Thuis'. Zorgen dat inwoners met een psychische beperking zich welkom voelen in de wijken en buurten van Neder-Betuwe. Hierbij is het tijdig betrekken van buurtgenoten bij nieuwe wooninitiatieven een belangrijk aandachtspunt. Er moet aandacht zijn voor het vergroten van de kennis en vaardigheden van professionals en laagdrempelige voorzieningen in de wijk voor

deze doelgroep. Dit betekent onder andere de verdere ontwikkeling van de inloop GGZ (geestelijke gezondheidszorg) en het lotgenotencontact.

- In lokale uitwerking en uitvoering van het beleid rondom de Participatiewet en minimabeleid houden we rekening met het doenvermogen van onze inwoners. In welke mate is een inwoner in staat om actie te

ondernemen en daar opvolging aan te geven? We gaan in onze benadering uit van vertrouwen. Door het gesprek aan te gaan met cliënten gaan we na of hen duidelijk is wat we van hen verwachten.

- We werken aan een toekomstbestendiger uitvoering van de Participatiewet, waarbij kennis en expertise over de doelgroep met een arbeidsbeperking beter geborgd wordt. Zo kunnen we (in samenwerking met onze partners in regio Rivierenland) in de nabije toekomst meer mensen aan passend werk helpen en houden. Als dat nodig is, bieden we werkgevers en werkzoekenden hierbij ondersteuning.
- We onderzoeken hoe we de minimaregelingen toegankelijker kunnen maken voor onze inwoners. Hoewel er een ruim aanbod aan inkomensondersteunende regelingen beschikbaar is voor inwoners met een laag inkomen, zien we dat niet iedereen die hiervoor in aanmerking komt deze regelingen benut.
- We onderzoeken hoe we vroegsignalering van schulden effectiever kunnen inzetten, zodat betalingsachterstanden en schulden eerder in beeld komen en inwoners de aangeboden hulp vaker accepteren.
- Om ervoor te zorgen dat schulden blijvend worden opgelost, bieden wij inwoners met schulden onze hulp aan, zowel vóór, tijdens als na een schuldhulpverleningstraject. Vier weken

na een melding vindt er een gesprek plaats om de hulpvraag vast te stellen. In ernstige gevallen met grote gevolgen, zoals een dreigende uithuiszetting, vindt dit gesprek binnen drie dagen plaats. Bij het bepalen van de hulpvraag en het passende hulpaanbod nemen we de persoonlijke omstandigheden van de inwoner mee, bijvoorbeeld als er minderjarige kinderen in het huishouden zijn. Zo zorgen we ervoor dat inwoners snel de juiste hulp krijgen.

- We gaan door met de regionale aanpak laaggeletterdheid. We vereenvoudigen onze eigen communicatie en informatie en sturen er bij partners op aan dat ook te doen. Daarnaast bieden we inwoners die moeite hebben met lezen en schrijven ondersteuning via het Taalhuis en werken we aan sterke bibliotheekvoorzieningen die toegankelijk zijn voor alle inwoners. Om inburgeraars die de zelfredzaamheidsroute volgen op een zo hoog mogelijk niveau de Nederlandse taal te laten leren en hen voldoende handvatten te geven om zelfstandig hun weg te vinden, breiden we het aanbod van participatieactiviteiten uit. Deze activiteiten zijn gericht op zelfredzaamheid, activering en participatie.
- Het hebben van een sociaal netwerk om een beroep op te kunnen doen is niet voor iedereen vanzelfsprekend. We zorgen er bijvoorbeeld voor dat nieuwkomers het eerste jaar extra begeleiding krijgen. Dit helpt hen om te integreren in de samenleving en de gemeente beter te leren kennen.

- Om diversiteit te bevorderen en ervoor te zorgen dat alle inwoners gelijk behandeld worden, stellen we een Lokale Inclusie Agenda op. Het vergroten van de mentale veiligheid en sociale acceptatie vraagt hierin onze aandacht. Met een Lokale Inclusie Agenda geven we ook uitvoering aan het VN-verdrag Handicap. Bij de uitwerking hiervan gaan we bijvoorbeeld de toegankelijkheid van de buitenruimte en openbare gebouwen nader evalueren.
- We voeren preventie-activiteiten uit in het kader van veiligheid. We zetten daarbij gericht in op het signaleren van onveilige situaties en het bieden van handelingsperspectief: waar of bij wie kan de inwoner terecht met zijn of haar signaal?
- Samen met de veiligheidspartners gaan we in gesprek met betrokkenen die worden gezien als overlastgevend en bieden ondersteuning om het gesprek aan te gaan met de betrokkenen die de overlast ervaren.
- Bij incidenten zetten we, met name via communicatietools, gericht in op het voorkomen van maatschappelijke onrust.

Voorbeelden uit de praktijk

- Op basis van de verordening ‘Tegemoetkoming Chronisch Zieken en Gehandicapten’ kunnen inwoners met een chronische ziekte of een handicap jaarlijks hun eigen risico van de zorgverzekering (deels) vergoed krijgen.
- Om de slag te slaan naar een adequate inzet van middelen en een vermindering van de druk op zwaardere, individuele voorzieningen, is de toeleiding naar ondersteuning via het Kernpunt en Sociaal Team verder gestroomlijnd. Uitgangspunt is dat inwoners eigen regie over hun leven hebben. Eigen mogelijkheden en het sociaal netwerk worden bij ondersteuningsvragen zo veel mogelijk als eerste ingezet. In tweede instantie kijken we naar de volgende laag, de basisinfrastructuur (algemene voorzieningen). Pas in laatste instantie zetten we individuele maatwerkvoorzieningen in.
- In samenwerking met Welzijn Rivierstroom werken we aan het vroegtijdig signaleren van hulpvragen bij oudere inwoners. Zij krijgen informatie over welke voorzieningen er binnen de gemeente zijn, waar laagdrempelig gebruik van gemaakt kan worden. Hiermee wordt gewerkt aan het vergroten en/of behouden van de zelfredzaamheid.
- Op grond van de Participatiewet geven wij uitvoering aan onze taak dat iedere inwoner een zinvolle daginvulling heeft, betaald of onbetaald. Met iedere bijstandsgerechtigde kijken we op welke manier hij of zij kan participeren. We leiden inwoners daarbij zoveel mogelijk naar de arbeidsmarkt, waar nodig met ondersteuning. Wanneer betaald werk nog een stap te ver is, kijken we naar vrijwilligerswerk of dagbesteding.
- De gemeente en maatschappelijke organisaties zetten zich actief in voor inwoners met (beginnende) schuldenproblematiek. Van kerken, het onderwijs, de woningbouwvereniging, de gemeente tot welzijnswerk: iedere betrokken partij doet aan signalering van armoede en beginnende schulden.

- Als een inwoner een betalingsachterstand heeft bij een zorgverzekeraar, verhuurder of voor gas, water of elektriciteit, ontvangt de gemeente hiervan een melding. Op basis van deze meldingen biedt de gemeente proactief hulp aan.
- Het Kindpakket biedt gezinnen met een laag inkomen verschillende voorzieningen zoals sport- en cultuuractiviteiten, zwemlessen, laptops, fietsen en kledingpakketten. Hierdoor kunnen alle kinderen zorgeloos naar school gaan, deelnemen aan activiteiten en volop genieten van hun vrije tijd.
- In 2024 is samen met de gemeente Buren, Welzijn Rivierstroom, ROC Rivor en Bibliotheek Rivierenland een Taalhuis opgezet. Bij het Taalhuis kunnen inwoners die moeite hebben met lezen en schrijven terecht. Ook professionals of vrijwilligers kunnen inwoners daar naartoe doorverwijzen. Bij het Taalhuis komt het aanbod van basisvaardigheden samen en krijgen laaggeletterden de ondersteuning die past bij hun leerbehoefte. Het Taalhuis heeft een mobiel karakter, dat wil zeggen dat de medewerkers en vrijwilligers van het Taalhuis zelf naar plekken toe gaan waar mogelijk laaggeletterden komen om de drempel voor het vragen van hulp te verlagen.
- We werken samen met de woningbouwcorporatie om burenc conflicten vroegtijdig op te sporen en te de-escaleren.
- We werken samen met handhavende partijen, jongerenwerk en verslavingszorg om overlast in de openbare ruimte vroegtijdig op te sporen en in te grijpen waar nodig. Daarbij proberen we in gezamenlijkheid aanbod te creëren dat aansluit bij de behoefte van doelgroepen in de buitenruimte.

Maatschappelijke resultaten

1. Inwoners voelen de vrijheid om zichzelf te zijn.
2. Inwoners zijn zelfredzaam.

Deelresultaten

1.1 Inwoners voelen zich fysiek veilig in hun omgeving.

Indicatoren:

- Het aantal inwoners dat zich vrij en zonder zorgen in de buitenruimte begeven en verplaatsen, zowel overdag als in de avond.
- Het aantal inwoners dat zich veilig voelt in de omgeving waarin ze leven.
- Het aantal meldingen van overlast van groepen in de openbare ruimte.

Meetinstrumenten:

- Leefbarometer, veiligheidsmonitor
- Politiecijfers VNG, waarstaatjegemeente.nl

1.2 Inwoners voelen zich mentaal veilig in hun omgeving.

Indicatoren:

- Het aantal inwoners dat vaker de weg weet te vinden naar informatie en/of passende ondersteuning op het gebied van mentale veiligheid.
- De mate waarin inwoners zich veilig voelen
- Het aantal inwoners dat melding doet bij de antidiscriminatievoorziening Vizier.
- Professionals herkennen de aard van de meldingen bij de antidiscriminatievoorziening Vizier.

Meetinstrumenten:

- GGD Gezondheidsmonitor Jeugd
- GGD Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen
- Jaarverslag en tussentijdse rapportages Vizier

2.1 Inwoners doen een beroep op hun omgeving/sociaal netwerk voor hulp en/of ondersteuning.

Indicator:

- Het aantal inwoners dat een beroep doet op hun sociaal netwerk als zij een hulp- of ondersteuningsvraag hebben.

Meetinstrumenten:

- GGD Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen
- Cliëntervaringsonderzoek

2.2 Inwoners ervaren een zinvolle daginvulling.

Indicatoren:

- Het aantal inwoners dat aangeeft dat zij dingen doen, die door hen als belangrijk worden ervaren.
- Het aantal garantiebanen.
- Het percentage inwoners uit de beroepsbevolking met een bijstandsuitkering.

Meetinstrumenten:

- GGD Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen
- Bijstandsdichtheid cijfers CBS
- Rapportage van de uitvoering van de Participatiewet

2.3 Inwoners kunnen rondkomen.

Indicatoren:

- Het aantal meervoudige signalen over betalingsachterstanden.
- Het aantal lopende schuldhulpverleningstrajecten.
- Het aantal inwoners dat gebruik maakt van het financieel spreekuur of administratieve vrijwilligers via Welzijn Rivierstroom.
- Het aantal inwoners dat aangeeft moeite te hebben met rondkomen.

Meetinstrumenten:

- GGD Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen
- Managementrapportage Vroegsignalering betalingsachterstanden
- Rapportage Welzijn Rivierstroom
- Rapportage uitvoeringsorganisatie schuldhulpverlening

2.4 Inwoners kunnen passend wonen.

Indicatoren:

- Het aantal cliënten met indicatie Beschermd Wonen of Beschermd Thuis dat in Neder-Betuwe verblijft.
- Het aantal inwoners van Neder-Betuwe dat een indicatie voor Beschermd Wonen of Beschermd Thuis heeft gekregen.
- Het aantal meldingen uit de gemeente Neder-Betuwe bij de Centrale Toegang Maatschappelijke Opvang.
- Het aantal inwoners dat hulp of ondersteuning aan huis ontvangt.
- Het aantal inwoners dat gebruik maakt van de doorstroomregeling van de woningbouwvereniging.
- Het aantal woningaanpassingen binnen de Wmo.

2.5 Inwoners zijn in staat zichzelf te verplaatsen.

Indicatoren:

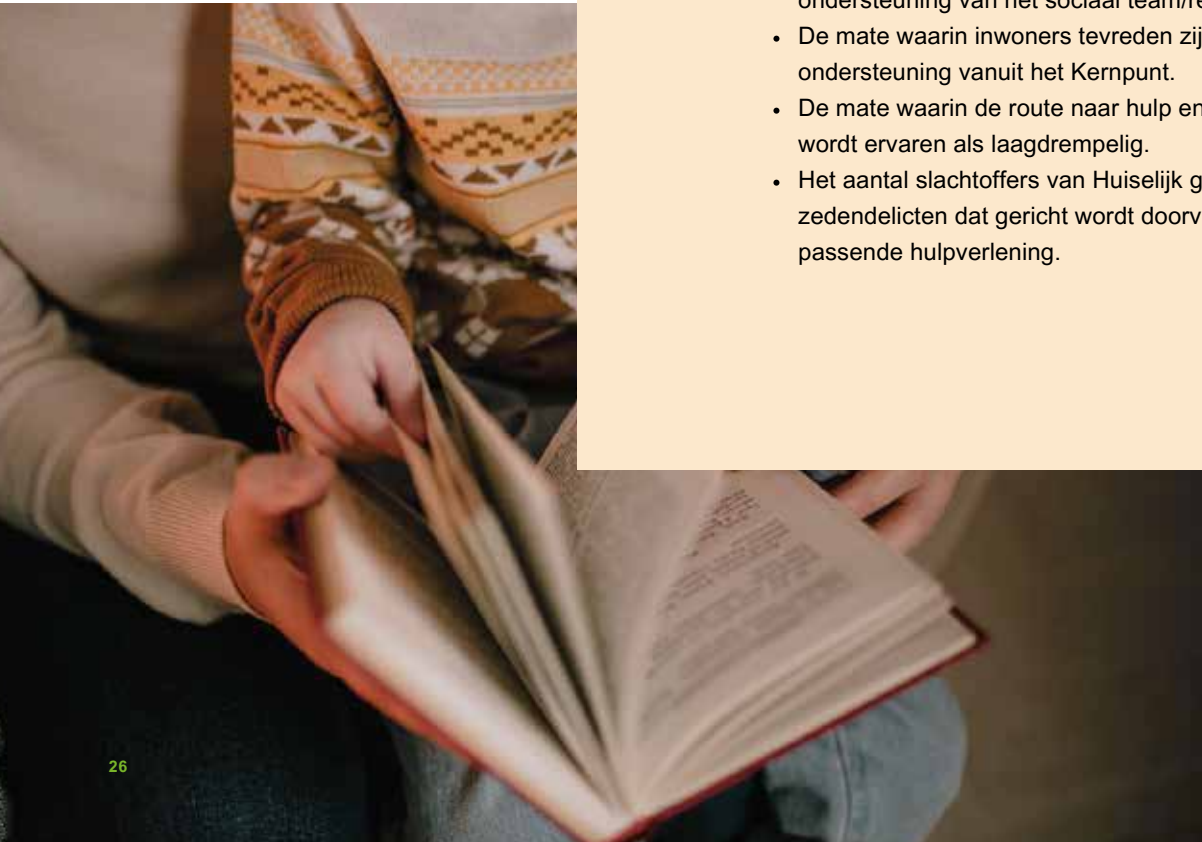
- Het aantal actieve reizigers uit Neder-Betuwe in het regiovervoer.
- Het algemene rapportcijfer dat inwoners uit de regio geven aan het regiovervoer.
- Het gebruik van de vervoersdiensten Klaartje en Swobrik.

Meetinstrumenten:

- Jaarcijfers dashboard TBW GGD
- Jaarcijfers Dashboard CTMO GGD
- Cijfers woningbouwvereniging
- Aeolus/Dashboard Neder-Betuwe

Meetinstrumenten:

- Klanttevredenheidsonderzoek Versis
- Jaarrapportages Stichting Welzijn Ouderen (Klaartje en Swobrik)

2.6 Inwoners in een kwetsbare situatie krijgen passende ondersteuning.

Indicatoren:

- Het aantal inwoners dat ondersteuning krijgt bij basisvaardigheden zoals lezen, schrijven of rekenen.
- Het aantal nieuwkomers dat na een jaar geen maatschappelijke begeleiding meer nodig heeft.
- Het aantal inwoners dat begeleiding krijgt op de werkvloer vanuit de Participatiewet.
- Het aantal inwoners dat een beroep doet op onafhankelijke cliëntondersteuning.
- De mate waarin inwoners tevreden zijn over de ondersteuning van het sociaal team/regieteam.
- De mate waarin inwoners tevreden zijn over de ingezette ondersteuning vanuit het Kernpunt.
- De mate waarin de route naar hulp en/of ondersteuning wordt ervaren als laagdrempelig.
- Het aantal slachtoffers van Huiselijk geweld- en/of zedendelicten dat gericht wordt doorverwezen naar passende hulpverlening.

Meetinstrumenten:

- Rapportage van aanbieders onafhankelijke cliëntondersteuning
- Cliëntervaringsonderzoek
- Rapportage uitvoering Participatiewet
- Rapportage Welzijn Rivierstroom
- Impactmeting Matchis Taalhuis Buren/Neder-Betuwe
- Dashboard geletterdheid in zicht
- Monitor Veilig Thuis
- Maandelijks dashboard VNG cijfers politie

De inwoner met zijn netwerk

Inleiding

Inwoners hebben in meer of mindere mate een sociaal netwerk zoals familie, vrienden of werk. Dit netwerk vervult een belangrijke functie in het vergroten van de zelfredzaamheid en het hebben van een prettige leefomgeving. Soms is het nodig om een netwerk te vergroten of het bestaande netwerk te versterken. Gezamenlijk bouwen we aan sterke netwerken waarbij inwoners op elkaar terug kunnen vallen en elkaar helpen.

Zorgen voor elkaar doen we met elkaar. Op deze manier is de inzet van professionele hulp niet altijd nodig. Formele ondersteuning is altijd aanvullend aan informele steun, gericht op het versterken van de zelfredzaamheid en zo tijdig mogelijk. We streven ernaar dat het sociaal netwerk zodanig betrokken is of wordt, dat inzet vanuit de professionals tot het minimum beperkt kan blijven.

De kracht van Neder-Betuwe:

In Neder-Betuwe zijn veel vrijwilligers actief die inwoners ondersteunen. De sterke gemeenschapszin zorgt ervoor dat veel mensen hun leven als zinvol ervaren en het gevoel hebben dat zij ertoe doen.

Wat speelt er in Neder-Betuwe?

- We zien dat de druk op de zorg steeds verder toeneemt en dat professionele zorg niet altijd meer toereikend is voor de inwoner. Hierdoor wordt er steeds meer verwacht van de ondersteuning vanuit het netwerk van de inwoner. Niet iedereen heeft een sterk netwerk, of de vraag is te groot om door het netwerk op te vangen. Dit maakt het belangrijk om te werken aan sterke netwerken en het ondersteunen van mantelzorgers zodat zij niet overbelast raken.
- Ongeveer 10 procent van de jongeren tussen de 13 en 18 jaar is mantelzorger. Van de inwoners van 19 jaar en ouder geeft 17 procent aan mantelzorger te zijn. Hiervan geeft ongeveer 11 procent aan zwaar belast te zijn. 12 procent van de 65-plussers geeft aan mantelzorg te ontvangen.
- We zien dat inwoners steeds vaker naar de huisarts gaan met (lichte) psychosociale problemen (bijvoorbeeld eenzaamheid of overbelasting door prestatiedruk). Deze vragen hoeven we lang niet altijd binnen het zorgdomein met professionele zorg of medicatie op te lossen. We zien dat inwoners ook met activiteiten vanuit welzijnsorganisaties aan de slag kunnen met hun psychosociale problemen. Dit helpt de inwoner zijn netwerk te versterken en verlicht de druk op de zorg.
- Een aantal inwoners heeft te maken met problematiek in de relationele sfeer. Zo zien we thema's als huiselijk geweld, eengerelateerd geweld en ouderengeweld regelmatig terugkeren. Het is daarbij niet altijd duidelijk gebleken waar en wanneer ze hiervoor terecht kunnen bij hulpverlenende organisaties. Vroegtijdig ingrijpen kan helpen erger te voorkomen.

Wat gaan we doen?

- Aanmoedigen dat inwoners elkaar hulp durven vragen, maar ook hulp kunnen aanbieden.
- Stimuleren van familiegesprekken en het bouwen van initiatieven voor sociale netwerkversterking.
- Individuele vragen vertalen naar collectief aanbod en vervolgens inwoners stimuleren hiervan gebruik te maken.
- Mantelzorgers ondersteunen met informatie, advies en lotgenotencontact.
- Organisaties en verenigingen helpen bij het vinden van en werken met vrijwilligers die anderen ondersteunen.
- Participatie van mensen met een psychische beperking vergroten en het opzetten van maatschappelijke steunsystemen.
- Communicatie verstevigen om signalen van huiselijk geweld te herkennen en te melden.

Voorbeelden uit de praktijk

- Welzijn Rivierstroom ondersteunt inwoners die zich willen inzetten voor hun buurt of wijk. Daarnaast ondersteunen zij verenigingen en organisaties die werken met vrijwilligers. Zij ondersteunen bij de werving van vrijwilligers of adviseren in de organisatie.
- Welzijn Rivierstroom profileert zich als het mantelzorgsteunpunt voor inwoners en professionals van Neder-Betuwe. Daarnaast vormt Mozaïek Welzijn het aanspreekpunt voor jonge mantelzorgers. Samen zorgen zij voor informatie, advies en lotgenotencontact voor jonge en volwassen mantelzorgers.
- Binnen de gemeente zijn verschillende activiteiten en organisaties die volledig draaien op vrijwilligers. Goede voorbeelden hiervan zijn het Repair Café, het rijden van de vervoersdiensten Klaartje en Swobrik en de Huizen van het dorp waar inwoners gebruik van kunnen maken en vrijwilligers een zinvolle tijdsbesteding vinden. Dit zijn activiteiten waarbij inwoners er voor elkaar willen zijn.
- We hebben binnen de gemeente vanuit verschillende disciplines, zowel beleidsmatig als uitvoerend, een werkgroep huiselijk geweld gevormd. De werkgroep analyseert de omvang en inhoud van de problematiek en stuurt op het uitvoeren van activiteiten zoals preventie-activiteiten. We organiseren bijvoorbeeld communicatieactiviteiten, zoals gerichte preventiecampagnes en de behandeling van het thema tijdens de Week van de veiligheid. In deze week delen we ervaringsverhalen van slachtoffers en bieden we inwoners handelingsperspectief. Zo leren inwoners signalen herkennen en weten ze waar ze deze kunnen melden.

Maatschappelijke resultaat

3. Inwoners voelen zich verantwoordelijk voor elkaar en helpen elkaar.

Deelresultaten

3.1 Inwoners nemen zelf initiatief om anderen te helpen.

Indicatoren:

- Het aantal mantelzorgers.
- De ervaren belasting door mantelzorgers.
- Het aantal inwoners dat actief is als vrijwilliger.
- De ervaring bij verenigingen en organisaties om vrijwilligersfuncties ingevuld te krijgen.
- Het aantal meldingen van vermoedens van huiselijk geweld en/of zedenzaken.

Meetinstrumenten:

- GGD Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen
- Kwaliteitsgesprekken welzijnsorganisaties Mozaïek, Welzijn Rivierstroom en SWAN Welzijn
- Monitor Veilig Thuis
- Maandelijks dashboard VNG cijfers politie

3.2 Maatschappelijke organisaties/partners ondersteunen inwoners die elkaar helpen.

Indicatoren:

- Het aantal initiatieven dat tot stand komt met ondersteuning van welzijnsorganisaties.
- Het ervaren effect van de ondersteuning van welzijnsorganisaties bij inwonerinitiatieven.

Meetinstrument:

- Kwaliteitsgesprekken welzijnsorganisaties Welzijn Rivierstroom, Mozaïek en SWAN Welzijn

De samenleving

Inleiding

We streven naar een samenleving waarin inwoners zichzelf kunnen zijn en zich verbonden voelen. Inwoners helpen elkaar en zijn creatief in het bedenken van eigen oplossingen, al dan niet met ondersteuning. Hierbij zijn gemeenschappelijke waarden, solidariteit, respect, verdraagzaamheid en vertrouwen hebben in elkaar, belangrijke uitgangspunten. Helaas zien we dat de mate van tolerantie onder druk staat, vooral wanneer fundamentele waarden van individuen met elkaar botsen. Juist dan is het van belang vast te houden aan het principe van tolerantie: het vermogen om, met behoud van je eigen overtuigingen, ruimte te laten voor de opvattingen en levenswijzen van anderen. Het is belangrijk de dialoog te stimuleren als middel om wederzijds begrip te bevorderen. Wanneer mensen leren over de ervaringen en overtuigingen van anderen, kunnen vooroordelen en stereotypes worden doorbroken. Dit draagt bij aan een inclusieve samenleving waarin iedereen, ongeacht achtergrond of overtuigingen, zich gehoord en geaccepteerd voelt.

Voor het versterken van de gemeenschappelijke waarden en onderlinge verbondenheid is het van groot belang dat mensen elkaar fysiek kunnen blijven ontmoeten. Inwoners spreken elkaar en zijn actief tijdens verschillende activiteiten in dorpshuizen, sportaccommodaties, scholen en kerken. Koffiedrinken, samen eten of sporten/bewegen zijn bekende voorbeelden. Bovenal, samen dingen doen is gezellig, gezond en geeft energie. Veel van deze activiteiten worden georganiseerd in verenigingsverband, door onze maatschappelijke partners of simpelweg door inwoners zelf. In Neder-Betuwe zijn veel verenigingen actief en in elke groot dorp is een dorpshuis beschikbaar voor ontmoeting. We zijn trots op deze sociale infrastructuur. Deze willen we behouden en toekomstbestendig maken. We willen stimuleren dat inwoners elkaar blijven ontmoeten op vertrouwde en nieuwe manieren.

Inwoners ontmoeten elkaar ook in de eigen wijk. Het is belangrijk om voor iedereen een passende woonomgeving te realiseren. Dat draagt bij aan verbondenheid met de gemeenschap, meedoen aan sociale activiteiten en sterke netwerken. Wijken met toegankelijke en veilige woonplekken zorgen bovendien voor een diverse en inclusieve gemeenschap waar mensen van verschillende achtergronden kunnen samenleven en elkaar ondersteunen. Dit zorgt voor meer onderlinge solidariteit en omzien naar elkaar.

De kracht van Neder-Betuwe:

Veel mensen helpen hun buren regelmatig. Er zijn bloeiende sportverenigingen en verschillende goedlopende inwonersinitiatieven.

Wat speelt er in Neder-Betuwe?

- In Neder-Betuwe voelde in 2022 40 procent van de volwassen inwoners zich in enige mate sociaal eenzaam (30 procent matig eenzaam, 5 procent ernstig en 5 procent zeer sterk). 23 procent van de inwoners voelt zich emotioneel eenzaam.
- Inwoners met een migratieachtergrond geven aan dat zij moeilijk contacten opbouwen met inwoners van Neder-Betuwe. De contacten die zij langdurig hebben zijn meestal met professionals of vrijwilligers van organisaties.
- De manier waarop gemeenschappen en kerken een naar buiten gerichte blik hebben is verschillend. In Neder-Betuwe is er soms de ervaring dat gemeenschappen langs elkaar heen leven en dat wordt als een knelpunt ervaren.
- Ondanks het hoge aantal vrijwilligers zien we dat verenigingen en organisaties het moeilijk hebben om voldoende vrijwilligers te vinden voor alle functies binnen de vereniging. Niet iedereen kan of wil zich meer structureel of formeel verbinden aan een vrijwilligersfunctie bij een vereniging. Er is wel bereidheid onder inwoners om zich vaker flexibel in te zetten.
- In Neder-Betuwe zijn vooral de sportverenigingen bloeiende verenigingen. De muziekverenigingen vragen aandacht. Ze kampen met een beperkte

aanwas van jeugdleden, vrijwilligers en hebben moeite om zichtbaar te zijn in onze gemeente.

- We zien dat er sprake is van een verharding tussen buren. Inwoners ervaren af en toe overlast van de buren of van de jeugd die speelt/ontmoet in de openbare buitenruimte. Het gaat daarbij met name om geluidsoverlast. Inwoners lijken het steeds lastiger te vinden om met elkaar het gesprek aan te gaan. Daar komt bij dat situaties vaak al ver geëscaleerd zijn op het moment dat er ondersteuning gevraagd wordt, waardoor het lastig is om de situatie nog te kunnen oplossen.
- Inwoners ervaren weinig mogelijkheden om elkaar te ontmoeten in de buitenruimte, bijvoorbeeld door een gebrek aan bankjes, openbaar groen en sociale veiligheid.
- Het aantal inwoners met dementie neemt ook binnen Neder-Betuwe steeds meer toe. We zien dat inwoners met dementie steeds langer in hun eigen woning en woonomgeving blijven wonen. Naast dat dit vraagt om ondersteuning op maat, is het ook wenselijk dat er binnen de samenleving meer kennis en begrip is voor mensen met dementie en hun naasten. Dit zorgt ervoor dat mensen met dementie zo lang mogelijk kunnen blijven meedoen binnen de samenleving.

Wat gaan we doen?

- We blijven ons inzetten op het verminderen van eenzaamheidsgevoelens onder inwoners. De aanpak eenzaamheid vanuit Samen is Leuker loopt al enkele jaren. We blijven echter een relatief hoge mate van eenzaamheid signaleren onder een deel van onze inwoners. Daarom willen we de aanpak verder verdiepen om ook de mate van sociale en emotionele eenzaamheid te verminderen.
- Het bevorderen van de onderlinge dialoog tussen verschillende groepen. We stimuleren ontmoetingen vanuit een nieuwsgierig perspectief. Samen met maatschappelijke partners, zoals de antidiscriminatievoorziening Vizier, onderzoeken we hoe we met gerichte acties vooroordelen rondom (culturele) verschillen kunnen doorbreken.
- We ontwikkelen een Lokale Inclusie Agenda waarin we diversiteit en sociale acceptatie bevorderen.
- We borgen dat er voldoende goede ruimte is voor activiteiten en bijeenkomsten van en door onze inwoners/verenigingen en dat deze toegankelijk zijn voor iedereen. We doen dit al met ondersteuningssubsidie. We gaan ook actief in gesprek met de dorpshuizen, om te weten wat er gebeurt in hun gebouwen en om te kunnen meedenken bij hun uitdagingen.

“Als ik contact heb met anderen voel ik me gekend en weet ik dat ik op iemand terug kan vallen als dat nodig is. Dat is een belangrijk deel van mij veilig voelen. Voor mij zijn veiligheid en contact met anderen onlosmakelijk met elkaar verbonden.”

Deelnemer aan het onderzoek van de HAN, geciteerd op website www.eentegeneenzaamheid.nl

- We moedigen deelname van inwoners aan verenigingen aan en tegelijkertijd ondersteunen we verenigingen en stimuleren hen om zich maatschappelijk breder in te zetten.
- Onder andere de buurtsportcoaches, Welzijn Rivierstroom en de Sport en Beweegkoepel kunnen verenigingen en organisaties ondersteunen bij het werken met vrijwilligers. Het werven van vrijwilligers en het verbonden houden van vrijwilligers kan hier onderdeel van uitmaken.
- We hebben aandacht voor de inrichting van onze openbare buitenruimte (speelplekken, groen en sociale veiligheid) om ontmoeting te stimuleren.
- We zorgen dat de openbare buitenruimte beschikbaar is voor samen bewegen. Aandacht voor het aantrekkelijker en veilig maken van deze ruimte zorgt dat kinderen buitenspelen en dat buurtgenoten elkaar ontmoeten. Zie ook leefgebied Gezond en Vitaal.
- In Neder-Betuwe hebben we steeds meer aandacht voor fysieke toegankelijkheid. Dat betekent toegankelijke gebouwen, passende woningen én openbare ruimtes (zoals begraafplaatsen, speeltuinen, wegen en stoepen). Hier was in het verleden weinig aandacht voor en we hebben een inhaalslag te maken. Op deze manier streven wij ernaar dat er geen fysieke drempels zijn voor mensen om elkaar te ontmoeten.

Voorbeelden uit de praktijk

- In oktober 2020 is de lokale coalitie tegen eenzaamheid 'Samen is leuker' gestart. Dit is een samenwerkingsverband tussen lokale organisaties, vrijwilligers en gemeente gericht op zowel het voorkomen dat mensen eenzaam worden als op het verminderen van al bestaande eenzaamheid. Wij stimuleren nieuwe initiatieven voor jong en oud. Zo zijn er buurtinitiatieven ontstaan waarbij inwoners elkaar ontmoeten. Daarnaast is er bij vrijwilligers en professionals meer kennis over wat zij kunnen doen als zij zien dat iemand eenzaamheid ervaart.
- Bij het preventieteam Neder-Betuwe zijn professionals van verschillende organisaties aangesloten (zie ook bijlage 1: Werkwijze Kwaliteitskompas). Zij kiezen jaarlijks gezamenlijk op welke thema's zij zich gaan richten. Het preventieteam deelt zo kennis en expertise met een bredere doelgroep. Het preventieteam werkt bijvoorbeeld aan het verminderen van eenzaamheid.
- Via de Huizen van het Dorp organiseren inwoners activiteiten en kunnen zij elkaar laagdrempelig ontmoeten. Inwoners bepalen zelf wat er gebeurt en hoe dat gebeurt.
- Op het gebied van veiligheid investeren we op het vergroten van de weerbaarheid van inwoners tegen onveilige situaties en het informeren over vormen van criminaliteit ter voorkoming van slachtofferschap. Daarnaast zetten we door vroegtijdige inzet van buurtbemiddeling en de inzet van jongerenwerkers volop in op het voorkomen van overlast.
- Dorpshuizen zijn de plek voor ontmoeting en deelname aan activiteiten in elke kern. Vrijwilligers zetten zich in om hun dorpshuizen aantrekkelijk en toegankelijk te maken voor bewoners en verenigingen. De komende jaren krijgen Dodewaard en Ochten een nieuw dorpshuis. Voor beide dorpen is dit een kans om hun maatschappelijke infrastructuur te behouden en te versterken.
- Begin 2023 was er het verzoek vanuit de Echteldse gemeenschap voor aandacht voor de sociale verbinding. Wij hebben hiervoor een leefbaarheidstraject gestart dat in 2024 wordt afgerond. Deze aandacht voor een dorp werkt. Vanuit het hulptraject is er een bewonersinitiatief gestart dat vol goede moed werkt aan een plan voor het dorp. Dit kan een vliegwiel zijn voor versterking van de sociale verbinding.
- We zijn eind 2023 van start gegaan met het project dementievriendelijk Neder-Betuwe. Hierbij werken lokale organisaties, zorgpartijen en de gemeente samen. Doel is dat inwoners met dementie zo lang mogelijk mee kunnen blijven doen in de samenleving en dat zij en hun naasten niet in een isolement komen. Gezamenlijk werken we aan het vergroten van de kennis over en begrip voor dementie in de samenleving. Daarnaast versterken we de ondersteuning aan mantelzorgers en zetten we in op het vinden en behouden van een fijne daginvulling voor mensen met dementie.

Maatschappelijke resultaten

4. Inwoners hebben prettig en duurzaam onderling contact en voelen zich verbonden.
5. Inwoners leven respectvol samen.

Deelresultaten

4.1 Inwoners nemen initiatief om onderling contact te versterken.

Indicatoren:

- Het aantal inwoners dat eenzaam is.
- Het aantal initiatieven dat inwoners op eigen initiatief of in het kader van de aanpak tegen eenzaamheid uitvoeren.

Meetinstrumenten:

- Monitoring van Samen is Leuker initiatieven en kwaliteitsgesprekken met welzijnsorganisaties Welzijn Rivierstroom en SWAN Welzijn
- GGD Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen

4.2 Inwoners hebben toegang tot voldoende activiteiten georganiseerd door verenigingen en maatschappelijke organisaties.

Indicator:

- Het aantal en de aard van de maatschappelijke activiteiten die er zijn in dorpshuizen, verenigingsgebouwen en sportaccommodaties.

Meetinstrumenten:

- Jaarverslagen en kwaliteitsgesprekken met maatschappelijke organisaties zoals de Huizen van het Dorp, activiteiten door sport- en muziekverenigingen, samen is leuker-initiatieven
- Een jaarlijkse uitvraag bij de dorpshuizen wat er is geweest aan activiteiten
- Gemeentelijke verhuursysteem accommodaties

5.1 Inwoners gaan vaker met elkaar het gesprek aan over diversiteit.

5.2 Maatschappelijke organisaties en partners zijn betrokken bij de maatschappelijke discussie over diversiteit.

Indicatoren voor 5.1 en 5.2 gezamenlijk:

- De mate waarin inwoners vanuit verschillende achtergronden elkaar ontmoeten en/of samen dingen ondernemen.
- De mate waarin er uitvoering wordt gegeven aan een lokale inclusie agenda.
- De ervaring van partners met inclusiebeleid.
- De mate van acceptatie van LHBTIQ+ onder inwoners.
- De ervaren acceptatie door ervaringsdeskundigen.

Meetinstrumenten:

- GGD Gezondheidsmonitor Jeugd
- GGD Gezondheidsmonitor Volwassenen en ouderen
- Kwaliteitsgesprekken met subsidiepartners zoals Welzijn Rivierstroom, SWAN Welzijn en Mozaïek Welzijn
- Kwaliteitsgesprekken met ervaringsdeskundigen Lokale Inclusie Agenda

5.3 Inwoners nemen hun verantwoordelijkheid om problemen onderling op te lossen.

Indicatoren:

- Het aantal conflictsituaties dat zodanig escaleert dat buurtbemiddeling of politie-inzet nodig is.
- Het aantal inwoners dat de weg richting buurtbemiddeling vindt voordat er sprake is van escalatie.

Meetinstrument:

- Jaarverslag buurtbemiddeling

4. Optimaal ontwikkelen en opgroeien

** Met de term 'jeugdigen' bedoelen we in dit document alle kinderen en jongeren van 0-23 jaar die woonachtig zijn in de gemeente Neder-Betuwe*

Inleiding

Neder-Betuwe staat in de top 10 van gemeenten met de meeste jeugdigen*. Grote gezinnen komen in Neder-Betuwe gemiddeld meer voor. We vinden dat al onze jeugdigen recht hebben op optimale kansen om tot ontwikkeling te komen, ongeacht de omstandigheden waarin ze opgroeien. In eerste instantie zijn ouders verantwoordelijk voor hun kinderen. Als het kind ouder wordt, groeit ook de eigen verantwoordelijkheid. Veel jeugdigen in onze gemeente groeien op in een gezonde en veilige omgeving. Voor de jeugdigen waarbij dat niet vanzelfsprekend is, is het belangrijk dat er een betrokken omgeving is die stimuleert, positieve aandacht geeft en, wanneer nodig, ondersteunend is.

We vinden het daarom bijvoorbeeld belangrijk om te investeren in het versterken van pedagogische kennis en vaardigheden, gericht op opvoeders**. Daarbij zetten we actief in op het bijbrengen van kennis over de ontwikkelingsfasen en het bijbehorende gedrag van jeugdigen. Dit draagt bij aan het besef dat moeilijke perioden en lastig gedrag van jeugdigen erbij horen en niet altijd reden tot zorg hoeven te zijn. Bovendien richten we ons op het nog meer benutten en het versterken van het sociale netwerk rondom gezinnen, zodat gezinnen in moeilijkerere periodes ook steun halen uit hun omgeving. De opvoed- en opgroeiomgeving is voor elk gezin anders, maar niet minder belangrijk. Juist als er problemen zijn, moeten ouders terug kunnen vallen op de 'mede-opvoeders' om hen heen, zoals familie, burens, vrienden, kinderopvang en docenten en ouders van klasgenoten. Het is belangrijk om deze primaire opvoed- en opgroeiomgeving als basis rond het gezin te versterken en te zorgen dat ouders deze steun durven vragen. Daarnaast vinden we het belangrijk dat jeugdigen en opvoeders dicht bij huis laagdrempelige ondersteuning kunnen krijgen als zij daar behoefte aan hebben. Zij kunnen daarna vanuit eigen kracht weer verder. Daar zetten we ons voor in en daar blijven we ons voor inzetten.

Het leefgebied 'Optimaal ontwikkelen en opgroeien' is opgedeeld in drie domeinen. Het eerste domein gaat over de jeugdige zelf. Het tweede domein over de opvoedomgeving, bestaande uit de ouders/verzorgers maar ook andere direct bij het kind betrokkenen met een pedagogische rol ten aanzien van het kind. Zoals bijvoorbeeld een leerkracht of pedagogisch medewerker of in sommige gevallen ook een opa of oma. Het derde domein gaat over de samenleving waarin onze jeugdigen opgroeien. Met samenleving bedoelen we hier alle inwoners en maatschappelijke organisaties die een rol spelen of kunnen spelen in het leven van een jeugdige. Met deze indeling wordt de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de Neder-Betuwse jeugd inzichtelijk gemaakt.

*** Met opvoeders bedoelen we hier de ouders/verzorgers, maar ook eventuele andere direct bij het kind betrokkenen met een pedagogische rol ten aanzien van het kind, zoals bijv. een opa/oma, leerkracht of pedagogisch medewerker.*

Ambitie

Jeugdigen in Neder-Betuwe ontwikkelen zich optimaal.

Onze ambitie is dat alle jeugdigen in Neder-Betuwe zich optimaal kunnen ontwikkelen. Zij groeien op in een steunende omgeving, krijgen de ruimte om hun talenten te ontplooien en ontwikkelen een gezonde en positieve leefstijl.

Om dit te bereiken is een betrokken omgeving nodig die oog heeft voor de jeugdige. Hiermee doelen we niet alleen op de thuissituatie, maar ook de rest van de omgeving waar het kind opgroeit, zoals de kinderopvang, het onderwijs, de kerk, de openbare (speel)ruimte en andere voorzieningen voor vrijetijdsbesteding. In die omgevingen zijn beschermende factoren aanwezig, zoals positieve rolmodellen en een positief pedagogisch klimaat. Deze factoren willen we graag behouden en versterken. Maar er kunnen ook risicofactoren zijn, zoals bijvoorbeeld mentale kwetsbaarheid van ouders of de jeugdige zelf, of problemen in het gezin zoals relatieproblemen, onveiligheid en armoede. Deze risicofactoren willen we juist verkleinen. We kiezen voor een kindvriendelijke samenleving, waar het belang van jeugdigen en gezinnen steeds voorop staat.

Vanuit bovenstaande ambitie streven we naar het volgende:

- De omgeving van jeugdigen, onder andere het gezin, school, kerk, vrije tijd, draagt bij aan gezond en veilig opgroeien.
- De bandbreedte van gedrag en ontwikkeling van jeugdigen die men als 'normaal' ziet wordt vergroot.
- Jeugdigen beseffen dat opgroeien gepaard gaat met uitdagingen die zij veelal zelf en/of met steun van het sociale netwerk kunnen oplossen.
- Opvoeders beseffen dat uitdagingen, die zij veelal zelf en/of met steun van het sociale netwerk kunnen oplossen, horen bij opvoeden.
- Professionals richten hun aandacht ook op omgevingsfactoren in plaats van alleen op het individuele kind.
- We durven als professionals vaker los te laten en willen of moeten niet te snel met zorg ingrijpen.
- Passende zorg is, indien nodig, beschikbaar.

Visie

Normaliseren

Onze visie op optimaal ontwikkelen en opgroeien is gebaseerd op het begrip 'normaliseren'. Normaliseren betekent dat we ons realiseren dat we niet alles van onze inwoners kunnen overnemen en oplossen. Incidenten en moeilijkheden horen bij het leven. Het overwinnen van moeilijkheden vergroot de veerkracht van jeugdigen en gezinnen. De omgeving waarin een kind opgroeit is van grote invloed op de ontwikkelkansen van het kind. Specifiek voor jeugd geldt ook dat gedrag in allerlei verschillende vormen voorkomt. Wij accepteren daarom een brede variatie aan gedrag en zien zo min mogelijk als afwijkend of zelfs abnormaal. We zorgen ervoor dat we de omgeving van jeugdigen dusdanig inrichten dat, ondanks deze grote variatie aan gedrag en de sociale verschillen, een optimale ontwikkeling voor iedere jeugdige mogelijk is. Daarbij vinden we het ook belangrijk dat de omgeving de lat voor de jeugdige niet per definitie hoger probeert te leggen, maar accepteert wat de jeugdige kan én (tijdelijk) misschien ook niet kan.

5 PRINCIPES voor normaliserend werken

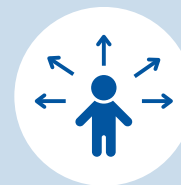
1. Iedereen is anders en dat is maar goed ook

- Iedereen is ergens anders goed in.
- Help bij het versterken van kwaliteiten.
- Help accepteren dat je dingen minder goed kunt.

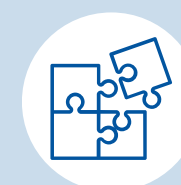
2. Werk vanuit de mogelijkheden van het kind

- Bepaal op basis van de ontwikkelingsfase of gedrag aandacht en/of ondersteuning nodig heeft.

3. Ik ben omdat wij zijn thuis, familie, zorg / ondersteuning, vrienden, religie en verenigingsleven

- Om de mentale gezondheid te versterken, is het belangrijk dat ook de omgeving beïnvloed wordt.

4. Samen kom je verder

- Samenwerking tussen ouders, familie, vrienden, verenigingsleven, leraren en zorgmedewerkers is belangrijk.

5. Niet iedereen heeft dezelfde kansen

- Ongelijkheid kan invloed hebben op de ontwikkeling en het herstel van een kind of jongere.

Gebaseerd op Karakter (2024), 5 principes van normaliserend werken.

"Die taal van 'er is altijd meer mogelijk', dat is wat grote delen van de jeugdhulp drijft. 'Het lukt me niet met mijn opvoeding'. We gooien er jeugdhulp tegenaan. Of: 'Ik voel me depressief'. Oké, in de jeugdhulp krijg je een oplossing. Alsof alles op te lossen is. Ik denk dat de meeste dingen die we nu als probleem ervaren, bij het leven horen. En dat is ook niet erg. Niet alles kan."

Bert Wienen, psycholoog en onderwijswetenschapper, Trouw augustus 2024

Samen met onze partners zetten we daarom in op de acceptatie dat de ontwikkeling van jeugdigen vaak met hobbels verloopt en dat daar soms lastig gedrag bij hoort. Ouders, maar bijvoorbeeld ook leerkrachten en pedagogisch medewerkers kunnen dat gedrag positief beïnvloeden door vanuit hun eigen rol te ondersteunen via nabijheid en betrokkenheid en door regels te stellen en structuur te bieden.

We gaan hierbij uit van de eigen kracht van inwoners en zorgen dat zij vaardig genoeg zijn om de uitdagingen van het leven aan te kunnen. Daarnaast willen we inzetten op de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor onze jeugdigen. Niet alleen door hun ouders, maar ook vanuit hun verdere omgeving zoals kinderopvang, onderwijs, (sport)verenigingen, kerken en het sociale netwerk.

Landelijke en (boven) regionale ontwikkelingen

Kansrijke Start

Sinds 2023 zijn alle gemeenten verplicht om te werken volgens de principes van Kansrijke Start: het bieden van een Kansrijke Start aan alle kinderen door het voorkomen of verminderen van kwetsbare omstandigheden binnen gezinnen tijdens de eerste 1000 levensdagen van een kind (gerekend vanaf de zwangerschap). Hier zijn we actief mee aan de slag samen met onze lokale ketenpartners zoals onder andere verloskundigen, kraamzorg, jeugdgezondheidszorg en de Praktijk Ondersteuner Huisarts (POH)-GGZ Jeugd.

“De eerste duizend dagen van een kinderleven, geteld vanaf het moment van de bevruchting tot de tweede verjaardag, zijn cruciaal voor de rest van ons leven. In geen enkele periode worden er meer biologische mijlpalen gehaald dan in die eerste duizend dagen.”

Tessa Roseboom, hoogleraar Vroege Ontwikkeling en Gezondheid, april 2022

Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO)

In 2024 zijn we gestart met de aanpak Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO). In deze meerjarige, preventieve aanpak, willen we met versterkte omgevingsfactoren het middelengebruik onder jongeren verlagen en de mentale gezondheid vergroten. Positieve omgevingsfactoren kunnen zijn: sterke netwerken, stabiele ouder-kindrelaties en voldoende positieve vrijetijdsbesteding.

Landelijke Hervormingsagenda Jeugd

In 2023 is de Landelijke Hervormingsagenda Jeugd vastgesteld. Hierin is een aantal basisprincipes vastgelegd waar alle gemeenten in Nederland naartoe moeten werken. Met veel van deze thema's zijn we al actief aan de slag, zoals normaliseren, het verstevigen van de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp, werken met een POH-GGZ Jeugd en het zorgen voor een stevig lokaal preventief netwerk. Voor sommige onderdelen uit de Hervormingsagenda geldt dat we hier de komende jaren nog steviger op in zullen zetten, zoals bijvoorbeeld de toegankelijkheid van de lokale teams van de gemeente. Dit thema komt verderop in deze nota ook nog terug bij het onderdeel 'Wat gaan we doen?' in de leefgebieden 'jeugdigen' en 'opvoedomgeving'.

Regiovisie Jeugdhulp

Ook de regiovisie Jeugdhulp is in 2023 vastgesteld. Deze breed gedragen visie draagt bij aan de regionale samenwerking voor de realisatie van goede en betaalbare jeugdhulp. De actielijnen die centraal staan in de regiovisie, onder meer normaliseren, sluiten naadloos aan op onze lokale visie op jeugdhulp en op de Hervormingsagenda Jeugd. De visie biedt bovendien handvatten om lokaal met deze thema's aan de slag te gaan.

Inkoopstrategie Jeugdhulp

Tot slot is de regionaal vastgestelde inkoopstrategie Jeugdhulp van belang. Hiermee is een weg ingeslagen naar outcomegericht werken en sturen. Het halen van gezamenlijk bepaalde resultaten en effecten is daarbij een belangrijk uitgangspunt.

Optimaal Ontwikkelen & Opgroeien

Jeugdigen in Neder-Betuwe ontwikkelen zich optimaal

De jeugdigen

Maatschappelijke resultaten

Deelresultaten

1. Jeugdigen zijn weerbaar en veerkrachtig

1.1 Jeugdigen zijn in staat om uitdagingen en problemen zelf en/of met steun van hun netwerk aan te gaan

1.2. Jeugdigen hebben toegang tot passende ondersteuning

1.3 Jeugdigen en/of ouders zijn tevreden over de ondersteuning die zij hebben ontvangen

1.4 Jeugdigen ervaren steun vanuit hun sociale netwerk

De opvoedomgeving*

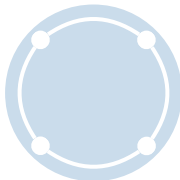
2. Jeugdigen groeien op in een steunende en stabiele leefomgeving

2.1 De opvoedomgeving van jeugdigen beschikt over kennis, inzicht en vaardigheden om hun pedagogische rol te kunnen vervullen en beseft dat uitdagingen en moeilijke perioden daarbij horen

2.2 Opvoeders ervaren vertrouwen in het opvoeden

2.3 Opvoeders zijn in staat om hun sociale netwerk om hulp te vragen rond opgroeien en opvoeden

De samenleving**

3. Jeugdigen krijgen gelijke kansen in de samenleving en kunnen naar vermogen meedoen

3.1 Jeugdigen volgen een passende schoolloopbaan

3.2 Jeugdigen ervaren geen negatieve effecten van opgroeien in armoede

3.3 Jeugdigen ervaren geen sociale uitsluiting

3.4 Jeugdigen voelen zich veilig in de samenleving

3.5 Jeugdigen voelen zich gesteund door samenwerkende maatschappelijke organisaties

* opvoeders en leerkracht en/of pedagogisch medewerker direct verbonden aan jeugdige

** inwoners en maatschappelijke organisaties

De Jeugdigen

We willen dat onze jeugdigen zich veerkrachtig en weerbaar voelen. Jeugdigen hebben, net als iedereen, soms te maken met mentale of gedragsmatige problemen en tegenslagen in het leven, zoals een scheiding van ouders, het overlijden van een naaste of problemen op school. Dergelijke omstandigheden kunnen invloed hebben op de mentale gezondheid van een jeugdige. Hoe groot deze invloed is, wordt voor een deel bepaald door de eigen mentale weerbaarheid en veerkracht en voor een deel door de omgeving. Wij vinden het daarom belangrijk dat iedere jeugdige zo weerbaar en veerkrachtig mogelijk is en de omgeving zo steunend mogelijk is. Hier zetten we samen met onze partners, zowel in het preventieve domein als in de jeugdhulp, actief op in. Het leren omgaan met mentale problemen en tegenslagen vergroot op zichzelf al de veerkracht. Als we alles zouden overnemen via ondersteuning van buitenaf, leert iemand niet dat hij of zij zelf best veel kan. Hiermee willen we bereiken dat minder jeugdigen blijvende psychische problemen ervaren naar aanleiding van moeilijke gebeurtenissen in het leven en dat minder jeugdigen (langdurig) jeugdhulp nodig hebben. Zo zorgen we ervoor dat jeugdhulp beschikbaar blijft voor diegenen die het echt nodig hebben.

De kracht van Neder-Betuwe:

De saamhorigheid binnen Neder-Betuwe is sterk. Jongeren in Neder-Betuwe voelen zich, in verhouding met regionale- en landelijke cijfers, weinig eenzaam. Ook geven Neder-Betuwse jongeren aan dat ze met vragen of problemen terecht kunnen bij hun netwerk en dat zij een hoge mate van sociale steun door vrienden ervaren.

Wat speelt er in Neder-Betuwe?

- Het jeugdhulpgebruik in Neder-Betuwe is lager dan het landelijk gemiddelde en twee derde van de jeugdigen is tevreden over het resultaat van de hulp die zij krijgen.
- Mentaal welbevinden onder jeugd ligt in lijn met het regionale gemiddelde. 85 procent van de jongeren voelt zich gelukkig en 77 procent ervaart geen psychische klachten. Tegelijkertijd neemt de mentale gezondheid onder jongeren landelijk af en is aannemelijk dat dit ook geldt voor Neder-Betuwse jongeren.
- Eén op de vijf jongeren in Neder-Betuwe heeft een lage mate van veerkracht en één op de zeven is onvoldoende weerbaar.
- Het middelengebruik onder jongeren in Neder-Betuwe ligt hoger dan het regionaal en landelijk gemiddelde. Ruim één op drie jongeren in Neder-Betuwe heeft de afgelopen vier weken alcohol gedronken en bijna één op de vijf jongeren heeft in de afgelopen vier weken overmatig alcohol gedronken. De signalen vanuit diverse lokale partners ondersteunen deze cijfers. Zij geven aan zich zorgen te maken over het middelengebruik onder jongeren in Neder-Betuwe.

Wat gaan we doen

- We zetten ons in om een breed preventief collectief aanbod aan te bieden dat bijdraagt aan de ontwikkeling van weerbare, veerkrachtige jeugdigen en dat oplossingen buiten de jeugdhulp kan bieden.
- We verbeteren de vindbaarheid van gemeentelijke ondersteuning en versoepelen de route die jeugdigen en hun ouders doorlopen wanneer zij een hulpvraag stellen.
- Er komt meer aandacht voor integraliteit en duidelijke casusregie, waarbij er één aanspreekpunt is voor jeugdigen, ouders en betrokken partijen.
- We zetten nog actiever in op de samenwerking met informele steunfiguren; iemand uit het informele netwerk die steun kan bieden aan de jeugdige.
- We gaan nog steviger inzetten op ondersteuning aan jeugdigen die gericht is op het versterken van omgevingsfactoren en het behalen van concrete doelen. Binnen Opgroeien in een Kansrijke Omgeving bepalen we bijvoorbeeld met ouders, scholen en preventiepartners wat zij kunnen bijdragen aan meer mentaal welbevinden en minder middelengebruik door pubers.

Voorbeelden uit de praktijk

- In oktober 2021 zijn we met een Praktijk Ondersteuner Huisarts (POH)-GGZ jeugd gestart bij alle huisartsenpraktijken in de gemeente Neder-Betuwe. De POH-GGZ jeugd brengt de problematiek van jeugdigen in kaart, biedt waar mogelijk zelf ondersteuning aan jeugdigen of maakt een passende verwijzing indien er meer specialistische hulp nodig is. Door de inzet van de praktijkondersteuner krijgen jeugdigen in onze gemeente sneller passende ondersteuning. Daarnaast draagt de inzet van de POH-GGZ jeugd bij aan het terugdringen van het doorverwijzen van huisartsen naar geïndiceerde jeugdhulp.
- Sinds 2022 faciliteren Mozaïek en Eleos de tweewekelijkse bijeenkomsten van stichting Join Us. Deze bijeenkomsten dragen specifiek bij aan het bestrijden van eenzaamheid onder jongeren tussen de 12 en 25 jaar die zich alleen voelen en hier iets aan willen doen. Jongeren geven aan dat de bijeenkomsten helpen bij het verbeteren van het zelfvertrouwen en het aangaan en behouden van nieuwe contacten.

Maatschappelijk resultaat

1. Jeugdigen zijn weerbaar en veerkrachtig.

Deelresultaten

1.1 Jeugdigen zijn in staat om uitdagingen en problemen zelf en/of met steun van hun netwerk aan te gaan.

Indicatoren:

- Het aantal deelnemers aan preventieve activiteiten voor jeugdigen gericht op weerbaarheid en veerkracht.
- De mate waarin jeugdigen omgaan met onverwachtse problemen.
- De mate van veerkracht van jeugdigen.
- De mate van weerbaarheid van jeugdigen.
- Aantal jeugdigen dat gebruik maakt van een steunfiguur neemt toe.
- Het aantal jeugdigen dat praat met volwassenen in hun omgeving als zij zorgen of problemen ervaren.

Meetinstrumenten:

- Rapportages van subsidiepartners
- GGD Kindermonitor
- GGD Gezondheidsmonitor Jeugd
- OKO-monitor

1.2 Jeugdigen hebben toegang tot passende ondersteuning.

Indicatoren:

- De route naar ondersteuning wordt vaker als laagdrempelig ervaren.
- Het aantal (zorg)partners dat hun aandacht richt op omgevingsfactoren in plaats van op het individuele kind.
- Het aantal beschikkingen jeugdhulp dat wordt afgegeven (door alle verwijzers).
- Het aantal jeugdigen dat geholpen wordt door de POH-GGZ jeugd door het bieden van kortdurende ondersteuning.
- De gemiddelde duur van ondersteuningstrajecten.

Meetinstrumenten:

- Cijfers gemeentelijk administratiesysteem, duiding door middel van het dashboard. Hierbij kan onderscheid gemaakt worden tussen verschillende verwijzers
- Cijfers Zorggroep Gelders Rivierenland
- Dashboard sociaal domein Neder-Betuwe

1.3 Jeugdigen en/of ouders zijn tevreden over de ondersteuning die zij hebben ontvangen.

Indicatoren:

- Het percentage jeugdigen dat tevreden is over het tot dan toe bereikte resultaat van de jeugdhulp.
- Het percentage ouders dat tevreden is over de kwaliteit en het tot dan toe bereikte resultaat van de jeugdhulp.

Meetinstrument:

- Cliëntervaringsonderzoek

1.4 Jeugdigen ervaren steun vanuit hun sociale netwerk.

Indicatoren:

- Het aantal deelnemers aan collectieve activiteiten gericht op het versterken van het sociaal netwerk van jeugdigen.
- Het aantal jeugdigen dat zich gesteund voelt door hun sociale netwerk.

Meetinstrumenten:

- Verslaglegging van subsidiepartners
- GGD Kindermonitor
- GGD Gezondheidsmonitor Jeugd
- OKO monitor

De opvoedomgeving *

We vinden het belangrijk dat onze jeugdigen de kans krijgen om zich optimaal te ontwikkelen. Dit vraagt om een positieve en veerkrachtige houding vanuit het directe pedagogische netwerk. Het gedrag van de jeugdige staat namelijk niet op zichzelf. De jeugdige is altijd onderdeel van een groter systeem, zoals bijvoorbeeld het gezin of de school. Daarom dragen we samen met onze maatschappelijke partners zorg voor een positief pedagogisch klimaat binnen gezinnen, maar dus ook in de directe omgeving daaromheen zoals school of het directe netwerk rondom een gezin. We zetten in op het met elkaar verbinden van opvoeders. Daarnaast zetten we in op het versterken van de opvoedomgeving door middel van preventie en ondersteuning. Daarbij richten we ons met name op het versterken van de beschermende factoren en het verkleinen van de risicofactoren die te maken hebben met mentaal welbevinden.

** Met opvoedomgeving bedoelen we in dit verband het pedagogisch netwerk rondom een jeugdige bestaande uit ouders/verzorgers en andere direct bij de jeugdige betrokkenen met een pedagogische rol zoals de mentor/leerkracht en/of pedagogisch medewerker.*

De kracht van Neder-Betuwe:

Onze scholen en voorscholen zetten zich zeer actief in voor een positief pedagogisch klimaat. Ook op het gebied van preventie hebben we vele partners die gezinnen en opvoeders op laagdrempelige wijze informatie en ondersteuning bieden. Deze lokale krachten zijn heel waardevol, en worden de komende jaren behouden en waar nodig verder versterkt.

Wat speelt er in Neder-Betuwe?

- Verschillende lokale partners signaleren dat er een toename is van relatie- en scheidingsproblematiek.
- We zien regelmatig problemen bij ouders die van invloed zijn op de ontwikkeling van de kinderen in het gezin. Het gaat onder andere om mentale problemen bij één of beide ouders, ouders die moeite hebben met het stellen van grenzen en het vervagen van normen en waarden.
- We zien een stijging in onzekerheid onder (jonge) ouders over opvoeden en opgroeien van hun kind.
- Ouders vinden het vaak lastig om met personen uit hun eigen netwerk te praten over de uitdagingen waarmee ze te maken hebben in de ontwikkeling en opvoeding van hun kind.

- We horen van verschillende partijen terug dat er onder ouders een groeiende behoefte is aan informele vormen van gezinsondersteuning, zoals Buurtgezinnen of Homestart.
- Er is behoefte aan laagdrempelige vormen van ondersteuning aan gezinnen met kinderen in de leeftijd van 0 t/m 4 jaar.

“Benoem dat je als professional samen met de ouders het kind een kansrijke start wilt geven, en dat de ouders dus niet alles alleen hoeven te doen.”

Tessa Roseboom, hoogleraar Vroege Ontwikkeling en Gezondheid, april 2022

Wat gaan we doen?

- We zetten verder in op het voorkomen van een negatieve impact op kinderen als gevolg van een (complexe) scheiding/relatiebreuk.
- We breiden effectieve vormen van informele gezinsondersteuning uit met als doel minder inzet van geïndiceerde jeugdhulp.
- We zetten in op meer laagdrempelige en snellere toegang voor opvoed- en opgroevragen vanuit gezinnen.
- We zetten in op meer bekendheid en betere toegankelijkheid van bestaande laagdrempelige, collectieve opvoedactiviteiten en het bespreekbaar maken van de uitdagingen die bij opvoeden en opgroeien horen.
- We blijven inzetten op het versterken van een positief pedagogisch klimaat op onze scholen. Bestaande succesvolle activiteiten zoals de schoolcontactpersonen bij het Kernpunt, uitbreiding van het schoolmaatschappelijk werk en de Ondersteuningsteams op scholen zetten we voort.
- We gaan door met en versterken de samenwerking en inzet vanuit de lokale coalitie Kansrijke Start.
- We zetten de komende periode stevig in op het versterken van de ondersteuningsstructuur met betrekking tot 0-4 jarigen. Hierbij hebben we met name aandacht voor het beter in beeld krijgen van kwetsbare gezinnen, het bieden van een positief pedagogisch klimaat in het voorschoolse domein en het voorkomen dat jonge kinderen onterecht in zorg belanden.

Voorbeelden uit de praktijk

- De afgelopen periode is er extra ingezet op het thema scheiden en relaties. Op dit moment kunnen Neder-Betuwse ouders en jeugdigen in onze gemeente onder andere gebruik maken van de buddy's van Villa Pinedo, de KIES (kinderen en scheiding) training en ouderbijeenkomsten van het Landelijk Contactpunt Ouderbijeenkomsten over de gevolgen van een scheiding voor kinderen.
- We zien dat inwoners preventief opvoedaanbod in Neder-Betuwe als positief ervaren. Zo hebben vormen van informele gezinsondersteuning als Homestart en Buurtgezinnen een groot bereik onder Neder-Betuwse ouders en de resultaten zijn positief. Ouders voelen zich gesteund, kinderen krijgen extra positieve aandacht en vaak blijft het contact tussen gezinnen ook bestaan na afloop van het ondersteuningstraject.
- Ook collectieve voorlichtingsactiviteiten voor ouders zoals opvoedavonden (Eerste Hulp bij Opvoeden) en voorlichtingsavonden tijdens de zwangerschap worden goed bezocht. Ouders krijgen onder andere nuttige informatie, delen hun ervaringen met elkaar en ondersteunen elkaar bij opvoedvragen. Dit draagt bij aan het verstevigen van het sociaal netwerk en de draagkracht van ouders.
- Tot slot hebben we de afgelopen jaren samen met de scholen een aantal succesvolle pilots uitgevoerd ter versterking van het pedagogisch klimaat op de scholen. Enkele pilots zijn inmiddels ingebed, zoals de uitbreiding van het schoolmaatschappelijk werk, de inzet van jeugdconsultanten op scholen en de klassikale weerbaarheidstrainingen. De komende periode gaan we door met andere succesvolle pilots.

Maatschappelijk resultaat

2. Jeugdigen groeien op in een steunende en stabiele leefomgeving.

Deelresultaten

2.1 De opvoedomgeving beschikt over kennis, inzicht en vaardigheden om hun pedagogische rol te kunnen vervullen en beseft dat uitdagingen en moeilijke perioden daarbij horen.

Indicatoren:

- Het aantal deelnemers aan (collectieve) opvoedondersteuningsactiviteiten.
- Het aantal professionals in de directe leefomgeving van jeugdigen en ouders dat op normaliserende wijze het gesprek voert over de uitdagingen die zij rond opvoeden en opgroeien (kunnen) ervaren.
- De mate van tevredenheid van ouders over de ontvangen opvoedondersteuning.
- De mate van bewustzijn van ouders van hun rol in het welbevinden van hun kind.
- Het aantal scholen en kinderopvanglocaties dat aandacht geeft aan een positief pedagogisch klimaat.
- Het aantal voorlichtingsmogelijkheden voor leerlingen en ouders over de overgang van basisschool naar middelbare school en de uitdagingen die daarbij horen.
- De mate waarin er sprake is van een warme overdracht bij overgang van een kind van kinderopvang naar basisschool.
- De mate waarin ouders zich bewust zijn van hun rol in het voorkomen van het gebruik van alcohol, drugs en roken door hun kind.

Meetinstrumenten:

- Rapportages van subsidie- en opdrachtpartners die opvoedactiviteiten voor ouders organiseren (onder andere Verloskundigenpraktijk Ochten, jeugdgezondheidszorg, schoolmaatschappelijk werk, Eerste Hulp Bij Opgroeien, Pro Persona Preventie, Eleos)
- OKO monitor
- Werkgroep Onderwijsachterstandenbeleid
- Lokale Educatieve Agenda
- Inspectierapporten GGD

2.2 Ouders ervaren vertrouwen in het opvoeden.

Indicatoren:

- Het aantal ouders dat handelingsverlegen is in de opvoeding zoals: regels stellen, tijd doorbrengen met kind(eren), ondersteuning en controle en monitoring.
- De mate waarin ouders laagdrempelig terecht kunnen bij de gemeente voor het stellen van vragen of uiten van zorgen over de opvoeding en ontwikkeling van hun kind.
- Het aantal ouders dat behoefte heeft aan hulp van een deskundige bij het opvoeden.

Meetinstrument:

- GGD Kindermonitor

2.3 Ouders zijn in staat om hun sociale netwerk om hulp te vragen rond opgroeien en opvoeden.

Indicator:

- Het aantal ouders dat hulp of steun vraagt van familie of bekenden bij het opvoeden.

Meetinstrumenten:

- GGD Kindermonitor
- GGD Gezondheidsmonitor Jeugd

De kracht van Neder-Betuwe:

In onze gemeente zien we al een grote betrokkenheid vanuit de samenleving voor onze jeugdigen. Deze betrokkenheid zien we onder anderen bij de scholen, kinderopvangorganisaties, de kerken, vrijwilligersorganisaties, bibliotheek, (sport)verenigingen en gezinnen onderling. We benutten de kracht van samen in deze bestaande netwerksamenwerkingen, maar ook met behulp van de vele vrijwilligers in onze gemeente.

De samenleving

Inleiding

Het omgaan met vragen rond opgroeien en opvoeden is tegenwoordig vaak een privézaak geworden en niet meer de verantwoordelijkheid van de samenleving. Dat maakt ouders soms onzeker. Zij doen eerder een beroep op zorgprofessionals om het gedrag of de prestaties van kinderen te verklaren en beoordelen wanneer het een periode moeilijk gaat. In een sterke samenleving voelen ouders zich gesteund in de verantwoordelijkheden die zij hebben als opvoeders. Zij staan er niet alleen voor. Gelukkig hoeft dat ook niet. Ieder gezin wordt versterkt wanneer alle medeopvoeders binnen de kring om het gezin heen een bijdrage leveren aan de opvoeding.

We willen dat onze inwoners opvoeden en opgroeien weer meer ervaren als een gemeenschappelijke opgave van de samenleving. Op die manier zijn we met de vele organisaties en personen in onze gemeente steunend in 'het normale leven' van onze jeugdigen en kunnen we onze krachten beter bundelen voor de jeugdigen die dit het meest nodig hebben. Met samenleving bedoelen we hier alle inwoners en maatschappelijke organisaties die een rol spelen of kunnen spelen in het leven van een jeugdige en de kans op een mooie toekomst. Denk bijvoorbeeld aan verloskundigen, kraamzorg, jeugdgezondheidszorg, kinderopvang, primair- en voortgezet onderwijs, kerken, (sport)verenigingen en huisartsen. Door ons samen verantwoordelijk te voelen en ons in te zetten voor het welzijn en de toekomst van onze jeugdigen, dragen we bij aan een veilige samenleving met meer kansengelijkheid voor onze opgroeiende jeugd.

Wat speelt er in Neder-Betuwe?

- We merken dat verschillende organisaties het soms lastig vinden om een melding bij Veilig Thuis te doen bij een vermoeden van onveiligheid in de omgeving van een kind.
- Er is relatief veel sprake van laaggeletterdheid onder onze inwoners met Nederlands als moedertaal. Dit heeft onder andere invloed op de manier waarop wij en onze partners communiceren met ouders en op hoe ouders communiceren met hun kind(eren).
- Het aantal voortijdig schoolverlaters is in 2023 gestegen ten opzichte van eerdere jaren.

Wat gaan we doen?

- We willen onze krachten nog steviger bundelen met die van verschillende belangrijke maatschappelijke organisaties in onze samenleving, zoals kerken en verenigingen.
- We gaan de kracht van vrijwilligers, onder andere via de inzet van informele vormen van gezinsondersteuning, versterken.
- We gaan de aarzeling rondom het gebruik van de meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling (HGKM) bespreekbaar maken en handelingsperspectieven aanbieden. Zo kunnen we het gebruik van de meldcode en daarmee de veiligheid van jeugdigen in onze gemeente vergroten.
- We maken Voor- en Vroegschoolse educatie (VVE) toegankelijker en begrijpelijker voor inwoners. Ouders kunnen zo een goede, bewuste keuze maken of zij hun kind hieraan laten meedoen. Alle betrokken partners informeren en adviseren ouders hierover op dezelfde manier.
- We onderzoeken in welke vorm nieuwkomersonderwijs in Neder-Betuwe kan bijdragen aan het vergroten van kansengelijkheid en het terugdringen van onderwijsachterstanden.
- We onderzoeken de behoefte, meerwaarde en haalbaarheid van passende vormen van kinderopvang en buitenschoolse opvang zodat

ook kwetsbare kinderen zoveel mogelijk in hun eigen omgeving gebruik kunnen maken van normale opvangvoorzieningen.

- We zetten de komende periode extra in op de ontwikkeling van Integrale Kindcentra. We zorgen hiermee voor (onderwijs)voorzieningen met een doorgaande leerlijn van 0 t/m 12 jaar. Ouders kunnen hier terecht met alle vragen rondom opgroeiende kinderen, gezondheid, ontwikkeling, educatie en opvang. Dit stimuleert ook laagdrempelige ontmoeting tussen ouders.
- We besteden de komende periode nog meer aandacht aan de overgangperiodes van

voorschool naar basisschool, en van basisschool naar middelbare school. Samen met onze partners zetten we ons ervoor in dat deze overgangperiodes voor jeugdigen én gezinnen zo soepel mogelijk verlopen en dat kwetsbare kinderen in deze periodes de juiste vorm van ondersteuning krijgen.

- We blijven investeren in de samenwerking tussen Kernpunt, het onderwijs, leerplicht en het regionaal meld- en coördinatiepunt voortijdig schoolverlaten om zoveel mogelijk jeugdigen de kans op een passende schoolloopbaan te bieden.

Voorbeelden uit de praktijk

- Samen met het Diaconaal Platform werken we aan het verstevigen van de samenwerking tussen kerken en gemeente.
- Er zijn veel partijen uit het maatschappelijk veld betrokken bij het programma Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO). We kijken breed naar de voorbeeldfunctie die verschillende personen in de gemeente hebben op de ontwikkeling van jeugdigen. Daarnaast gaan bijvoorbeeld buurtsportcoaches zich in Neder-Betuwe nog meer specifiek inzetten voor jeugdigen. Ook kijken we hoe we via de betrokken partijen ouders kunnen bereiken en ondersteunen op verschillende opvoed- en opgroethema's.
- Onderwijsachterstanden pakken we samen met vertegenwoordigers uit het onderwijs, kinderopvang, GGD en bibliotheek aan. Deze aanpak maken we met het monitoringssysteem 'De Resultatenmonitor' nog gericht en effectiever.
- Door gebruik van de Peutermonitor weten we veel over het bereiken van kinderen met een VVE-indicatie. Sinds kort weten we daarbij meer over de redenen waarom ouders geen gebruik maken van VE-aanbod (voorschoolse educatie). Hierdoor kunnen we onze aanpak steeds gericht en effectiever maken.
- Door in te zetten op voor- en vroegschoolse educatie en de ondersteuning op sociaal-emotioneel vlak bij 0- tot 4-jarigen, vergroten we in bredere zin de kanselijkheid voor jeugd in de gemeente.
- We zetten veel in op een goede samenwerking tussen het Kernpunt, het onderwijs en leerplicht. Zo zorgen we ervoor dat zoveel mogelijk jeugdigen een passend onderwijstraject doorlopen en een startkwalificatie behalen.

Maatschappelijk resultaat

3. Jeugdigen krijgen gelijke kansen in de samenleving en kunnen naar vermogen meedoen.

Deelresultaten

3.1 Jeugdigen volgen een passende schoolloopbaan.

Indicatoren:

- Het aantal startkwalificaties.
- Het percentage schoolverzuim.
- Het aandeel onderwijsachterstanden na deelname aan trajecten voor- en voorschoolse educatie (VVE).
- Het kwaliteitsniveau van voorschoolse educatie.

Meetinstrumenten:

- Aantal startkwalificaties (DUO)
- Schoolverzuim (rapportage leerplicht)
- Peutermonitor
- Resultaatafspraken onderwijsachterstandenbeleid (OAB)
- VVE Resultatenmonitor

3.2 Jeugdigen ervaren geen negatieve effecten van opgroeien in armoede.

Indicator:

- Het aantal verstrekte kindpakketten in relatie tot het armoedepercentage.

Meetinstrument:

- Rapportage Aanspreekpunt Kindpakket Neder-Betuwe

3.3 Jeugdigen ervaren geen sociale uitsluiting.

Indicatoren:

- De mate waarin jeugdigen sociale uitsluiting en/of pestgedrag ervaren.
- De mate waarin bevorderen van integratie en tegengaan van segregatie als doel wordt gesteld in samenwerking met pedagogische partners.

Meetinstrumenten:

- GGD Kindermonitor
- GGD Gezondheidsmonitor Jeugd
- Peutermonitor
- Lokale Educatieve Agenda
- Werkgroep Onderwijsachterstandenbeleid

Deelresultaten

3.4 Jeugdigen voelen zich veilig in de samenleving.

Indicatoren:

- De mate van kennis over de meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling (HGKM) onder maatschappelijke partners.
- Het aantal organisaties dat de meldcode gebruikt.
- Het aantal ambassadeurs voor de meldcode HGKM.

Meetinstrumenten:

- Cijfers Veilig Thuis
- Subsidiebeschikkingen
- Verslagen subsidiepartners
- Inspectierapporten GGD / Landelijk Register Kinderopvang (LRK)

3.5 Jeugdigen voelen zich gesteund door samenwerkende maatschappelijke organisaties.

Indicatoren:

- De deelname aan netwerkbijeenkomsten over opvoeden en opgroeien voor maatschappelijke organisaties.
- De mate van betrokkenheid van partners bij OKO (opgroeien in kansrijke omgeving).
- Het aanbod van of deelname door jeugdigen aan georganiseerde vrijetijdsbesteding, begeleid door volwassen professionals in een gezonde omgeving.
- De mate waarin gebruik wordt gemaakt van positieve rolmodellen voor jeugdigen.
- Het aantal laagdrempelige en structurele vrijetijdsactiviteiten dat aangeboden wordt voor jeugdigen.
- De mate van betrokkenheid van ouders bij verenigingen en vrijetijdsactiviteiten.

Meetinstrumenten:

- Rapportages netwerkbijeenkomsten
- Rapportage OKO

5. Leefgebied Gezond en Vitaal

Inleiding

Een goede gezondheid is belangrijk voor het welzijn van onze inwoners en de kracht van onze gemeenschap. Als gemeente zorgen wij voor een omgeving waarin iedereen de kans krijgt om gezond op te groeien, te leven en oud te worden. Het bevorderen van gezondheid is niet alleen een doel op zich, maar heeft ook positieve effecten op andere levensgebieden zoals werk, mobiliteit en sociale contacten.

Een goede fysieke gezondheid vermindert het risico op chronische ziekten, verhoogt de levensverwachting en verbetert de kwaliteit van leven. Mentale gezondheid speelt een belangrijke rol in hoe mensen omgaan met de dagelijkse uitdagingen, relaties onderhouden en bijdragen aan de maatschappij. Fysieke gezondheid en mentale gezondheid zijn nauw met elkaar verbonden en versterken elkaar. Het zijn twee belangrijke pijlers onder de ambitie om een gemeente te zijn met gezonde en vitale inwoners.

De aandacht voor gezondheid maakt duidelijk dat verbinding en samenwerking op gemeentelijk niveau tussen het sociale domein en het fysieke domein belangrijk is. Het sociale domein richt zich op preventie, zorg en ondersteuning, terwijl het fysieke domein een gezonde leefomgeving creëert met veilige wandel- en fietspaden, groene parken en recreatiegebieden. Deze integrale aanpak zorgt ervoor dat sociale interventies en fysieke verbeteringen elkaar versterken.

Door deze brede benadering van gezondheid staan onder het leefgebied Gezond en Vitaal maatschappelijke resultaten en indicatoren benoemd die een directe samenhang hebben met de andere leefgebieden.

Ambitie

Inwoners van Neder-Betuwe leven gezond en zijn vitaal.

Ons doel is dat inwoners van Neder-Betuwe gezond leven en vitaal zijn. En dat inwoners zich hier, naar vermogen, zelf actief voor inzetten. Daarbij zijn we ons ervan bewust dat gezond zijn en het ontbreken van ziekte en beperkingen niet altijd binnen de eigen invloedssfeer liggen. Echter, iedereen kan actief werken aan een gezonde leefstijl, binnen zijn of haar eigen vermogen. Het gaat niet alleen om de lichamelijke aspecten van gezondheid, maar ook om welbevinden, veerkracht, participatie, zingeving en het vermogen om je aan te passen. Naast gezond leven vinden we het ook belangrijk dat inwoners vitaal zijn. Vitaal zijn omvat het vermogen om te kunnen omgaan met de fysieke, mentale, sociaal-emotionele en zingevingsuitdagingen in het leven en hier zelf de regie bij te hebben.

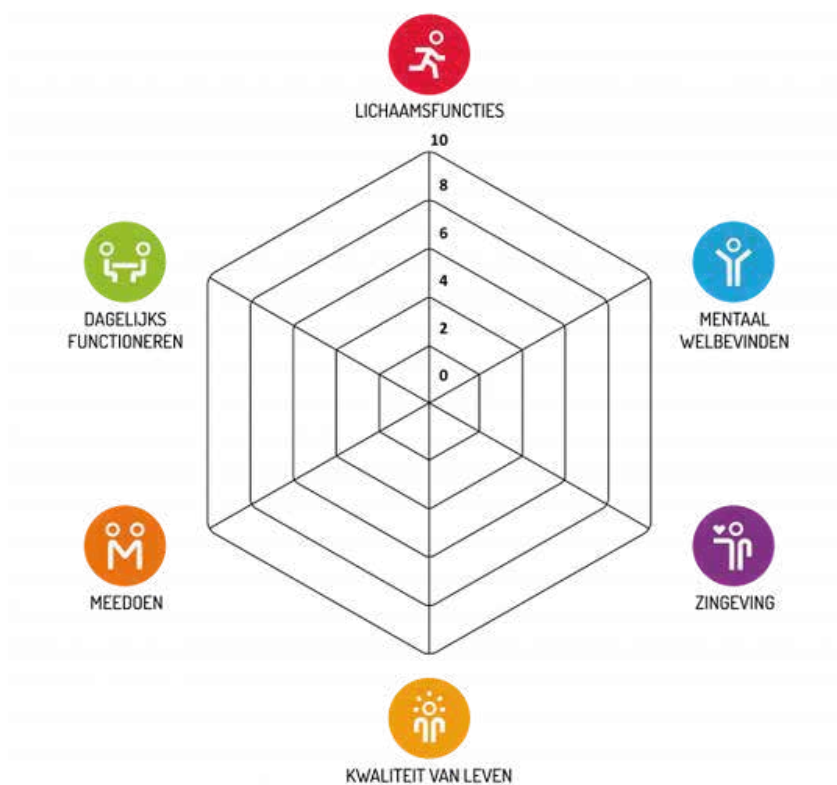
Onze brede benadering van gezondheid stimuleert een integrale aanpak die vraagt om samenhang en afstemming van beleidsmaatregelen of activiteiten over de verschillende domeinen heen. Dat geldt ook voor de samenwerking tussen welzijns- en zorgorganisaties en andere maatschappelijke partners. De druk op het medische domein neemt toe, terwijl we veel kunnen ondervangen in het sociaal domein. Het ontsluiten van deze werelden en creëren van sluitende ketenaanpakken is van belang om de zorg betaalbaar en toegankelijk te houden.

Visie

Positieve gezondheid

Onze visie op gezondheid sluit aan bij de omschrijving van gezondheid door Machteld Huber, grondlegger van het gedachtengoed van positieve gezondheid. Zij ziet gezondheid niet meer alleen als de aan- of afwezigheid van ziekte. Huber (2012) omschrijft gezondheid als 'het vermogen om je aan te passen en je eigen regie te voeren, in het licht van de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven'. Huber benadrukt daarmee de potentie om gezond te zijn of te worden, ook wanneer er bij iemand sprake is van een ziekte, beperking of andere uitdagingen in het leven.

Institute for Positive Health (iPH)

Deze kijk op gezondheid benadrukt dat het een breed begrip is. Die brede benadering gaat niet alleen over de lichaamsfuncties, maar ook mentaal welbevinden, zingeving, kwaliteit van leven, meedoen, en dagelijks functioneren. Dit zijn de zes pijlers van positieve gezondheid.

Om inwoners te faciliteren en aan te moedigen om gezond te leven en vitaal te zijn, gaan we uit van het gedachtengoed van positieve gezondheid. We werken zo veel mogelijk vanuit (collectieve) preventie, met als doel het voorkomen van gezondheidsklachten en het voorkomen van het erger worden van bestaande problematiek. We richten ons op factoren die bijdragen aan gezondheidsbevordering. We geven extra aandacht aan groepen inwoners die kwetsbaar zijn voor gezondheidsproblemen. Omdat risico- en beschermende factoren voor gezondheid verder gaan dan alleen het gezondheidsdomein, betekent dit dat we gezondheid vanuit een breed perspectief benaderen. Dit doen we door verder te kijken dan het gezondheidsdomein en de verschillende leefgebieden te overstijgen. Denk hierbij aan: armoede, participatie, laaggeletterdheid, mantelzorg, eenzaamheid, werkloosheid of andere (on)gunstige leefomstandigheden die van invloed zijn op de (ervaren) gezondheid.

Health in all policies

Een goede gezondheid is het product van meer domeinen dan alleen gezondheid en zorg. Het vraagt samenwerking binnen de gemeentelijke organisatie, maar ook daarbuiten, om de voorwaarden te scheppen voor een gezond en actief leven. Gezond zijn is, met andere woorden, een gedeelde opgave voor ons allemaal. De inbedding van gezondheid in andere beleidsterreinen wordt health in all policies, genoemd. We zoeken naar een verbinding met andere beleidsterreinen, zoals jeugd, onderwijs, inkomen, welzijn, sport, cultuur en ruimtelijke ordening. Bij alle beslissingen die we maken is het van belang om de kansen en gevolgen voor de gezondheid van inwoners mee te wegen.

Landelijke en (boven) regionale ontwikkelingen

Het creëren van een gezonde leefomgeving voor inwoners vraagt om betrokkenheid en inspanningen van een veelheid aan publieke en private partners. Dit is geborgd in drie belangrijke akkoorden die de afgelopen jaren zijn gesloten.

Nationaal preventieakkoord

In 2018 is het Nationaal Preventieakkoord gesloten dat zich richt op het verminderen van roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik. We ondersteunen dit onder meer met lokale initiatieven zoals voorlichtingscampagnes, rookvrije zones en programma's voor gezond eten en bewegen.

Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)

In 2022 is aan het Nationaal Preventieakkoord een vervolg gegeven met het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Het GALA verbreedt de focus naar gezonde leefstijl in algemene zin en het terugdringen van gezondheidsachterstanden. We spannen ons in voor een sterke lokale infrastructuur van preventieve voorzieningen en activiteiten om inwoners gezond en actief te houden. Daarbij werken we zoveel mogelijk domeinoverstijgend, omdat gezondheid op vrijwel ieder levensgebied en beleidsterrein betrekking heeft (Health in all policies).

Integraal Zorgakkoord (IZA)

Om de zorg toegankelijk en betaalbaar te houden is in 2022 het integraal Zorgakkoord (IZA) afgesloten. De komende jaren neemt de druk op de zorg toe, met name door vergrijzing en personeelstekorten. Landelijke en lokale overheden hebben in het IZA met zorgaanbieders en zorgverzekeraars afgesproken om te ontwikkelen van zorgvraag naar leefvraag en de benodigde zorg dichtbij huis te houden. In regionaal verband werken we samen om te zorgen dat inwoners passende zorg en ondersteuning blijven krijgen. Om dit te bereiken zetten we sluitende ketenaanpakken op. Per regio is een regiobeeld en regioplan opgesteld waarin de belangrijkste trends, ontwikkelingen en doelstellingen zijn genoemd.

In zowel het IZA als GALA staan vijf ketenaanpakken opgesteld die gemeenten samen met partners gaan opzetten:

- Kinderen naar Gezond Gewicht: aanpak voor kinderen met overgewicht of obesitas en hun gezin.
- Gecombineerde leefstijlinterventie Overgewicht en Obesitas Volwassenen: aanpak voor volwassenen met overgewicht of obesitas.
- Ketenaanpak valpreventie: aanpak om het risico op en het aantal valincidenten bij ouderen te verkleinen.
- Welzijn op recept: werkwijze voor huisartsen om inwoners met zorgvragen makkelijker door te verwijzen naar welzijnsvoorzieningen.
- Kansrijke Start: een netwerksamenwerking om ouders te ondersteunen bij de eerste duizend dagen van hun kind.

Gezond & Vitaal

Inwoners van Neder-Betuwe leven gezond en zijn vitaal

Fysieke gezondheid

Maatschappelijke resultaten

Deelresultaten

1. Inwoners maken gezonde keuzes

1.1 Inwoners sporten en bewegen voldoende

1.2 Inwoners kiezen voor een gezond voedingspatroon

1.3 Inwoners benutten hun leefomgeving om gezond te leven

1.4 Het middelen- en alcoholgebruik onder inwoners is minimaal

1.5 Inwoners laten zich vaccineren volgens het Rijksvaccinatieprogramma

Mentale gezondheid

2. Inwoners zijn in balans en veerkrachtig

2.1 Inwoners ervaren hun leven als betekenisvol

2.2 Inwoners zijn weerbaar en assertief

2.3 Inwoners ervaren een goed evenwicht tussen inspanning en ontspanning

De inwoner

Inleiding

Lichamelijke gezondheid is een breed begrip. Het is het totaal van een gezonde leefstijl met aandacht voor bijvoorbeeld voldoende sporten en bewegen, gezonde voeding (eten en drinken) en slaapritme. Eigenlijk alles wat het functioneren van het lichaam beïnvloedt. Een goede fysieke gezondheid stelt mensen in staat om te kunnen meedoen in de maatschappij. Om te werken en te ontmoeten, vaardigheden te ontwikkelen en erop uit te gaan om activiteiten te ondernemen. Andersom geldt dat lichamelijke ongemakken of (chronische) aandoeningen een obstakel kunnen zijn voor inwoners om die dingen te kunnen doen die ze leuk vinden of nodig hebben. Niet elk lichaam is hetzelfde en ook niet iedereen is in dezelfde mate in staat goed voor zijn of haar lichaam te zorgen.

We moedigen inwoners, van jong tot oud, aan om naar vermogen zelf de regie te nemen over zijn of haar gezondheid. Inwoners zijn in de eerste plaats dan ook zelf verantwoordelijk voor een gezonde leefstijl en de zorg voor hun lichamelijk welbevinden. De verantwoordelijkheid van de gemeente beperkt zich tot het bieden van een goede ondersteuningsstructuur en het zorgen voor leefomstandigheden die het aannemen van een gezondere leefstijl makkelijker en uiteindelijk vanzelfsprekend maakt. We ondersteunen inwoners om meer te bewegen, gezond te eten, meer water te drinken, te stoppen met roken, minder alcohol te gebruiken en letterlijk ruimte te maken voor voldoende ontspanning en inspanning. We zetten er daarbij actief op in dat Neder-Betuwe een gemeente is waarin het makkelijk is om een gezonde keuze te maken.

Om dit te bereiken werken we integraal aan een omgeving waarin we iedereen aanmoedigen en faciliteren om gezond te leven en aan een goede lichamelijke gezondheid te werken. In Neder-Betuwe wonen relatief veel mensen met overgewicht. Daarom zetten we specifiek in op het hebben van een gezond gewicht. Hiermee werken we preventief aan het van jongs af aan voorkomen van de diverse negatieve gevolgen die overgewicht kan hebben, zoals lichamelijke klachten en (chronische) aandoeningen.

Met een gezonde leefstijl werken aan een goede fysieke gezondheid is echter niet alleen voor later. We willen inwoners motiveren om dit op eigen initiatief te doen en laten zien dat bewegen en gezond eten leuk is.

"Kinderen en jongeren verdienen een gezonde, kansrijke en veilige omgeving. Hier zet ik me graag voor in, samen met anderen. Met kleine stapjes maken we een gezonde leefstijl in Neder-Betuwe steeds makkelijker en normaler."

Gezondheidsmakelaar Jeugd

Het begrip fysieke gezondheid is erg breed, maar in deze nota richten we ons op de volgende onderdelen: bewegen, voeding, middelengebruik en het faciliteren van een bewuste keuze over vaccineren. De leefomgeving kan daarbij hinderen of ondersteunen. We verstaan onder leefomgeving (obstakels in) de openbare ruimte, het sport- en beweegaanbod en de betrokkenheid van publieke en private partijen in de gemeente voor gezondheidsbevordering.

De kracht van Neder-Betuwe:

Het brede aanbod aan activiteiten op het gebied van sport en bewegen. En de grote bereidheid onder de vele vrijwilligers om zich hiervoor in te zetten en dit in stand te houden.

Wat speelt er in Neder-Betuwe?

- 71 procent van de inwoners van 19 jaar en ouder ervaart de gezondheid als goed of zeer goed. Dat geldt minder vaak voor laagopgeleiden en 65-plussers. Bijna een op de drie volwassenen geeft aan (ernstig) beperkt te worden in activiteiten door (langdurige) ziekte(n). Dit geldt twee keer zo vaak voor 65-plussers als voor inwoners tussen de 18 en 64 jaar.
- In Neder-Betuwe hebben relatief veel inwoners overgewicht of obesitas. Van de volwassenen tot 65 jaar heeft 61 procent overgewicht. Van de inwoners van 65 en ouder heeft iets minder dan driekwart overgewicht. Dit is het hoogste van de hele regio Gelderland-Zuid. De oorzaken hiervan zijn onder meer dat er in onze gemeente minder gezond wordt gegeten en te weinig wordt bewogen.
- Ten opzichte van het regionaal en landelijk gemiddelde hebben jongeren vaker meer dan eens gerookt en roken meer jongeren elke dag. Het aantal jongeren dat wekelijks rookt is de afgelopen vier jaar verdubbeld. 68 procent van de jongeren heeft ooit alcohol gedronken en een derde heeft de laatste vier weken bij een gelegenheid extreem veel gedronken.
- Laagopgeleiden hebben in Neder-Betuwe vaker moeite om een gezonde leefstijl aan te nemen en te houden. Gemiddeld roken zij meer, bewegen minder, hebben meer overgewicht, en leven korter en in minder goede (ervaren) gezondheid dan theoretisch opgeleide inwoners.
- In Neder-Betuwe zijn relatief veel inwoners die Nederlands als moedertaal hebben laaggeletterd. Ook wordt de groep inwoners met een migratieachtergrond groter. Om medische informatie te begrijpen, bijvoorbeeld over gezond leven of over een behandeling, is vaak een hoog taalniveau vereist. Daarnaast is ook het opdoen van gezondheidsvaardigheden moeilijker voor inwoners met een beperkt taalniveau.
- De vaccinatiegraad, oftewel het aandeel zuigelingen, kleuters en schoolkinderen dat de vaccinaties uit het Rijksvaccinatieprogramma krijgt, is in Neder-Betuwe het laagst van Nederland en ligt daarmee ook ruim onder de norm van 95 procent van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO). Dit vergroot de kans op infectieziekten en lokale uitbraken onder kinderen, jongeren en volwassenen. Ook zien we dat landelijk de vaccinatiegraad daalt en de hoeveelheid mis- en desinformatie groeit, wat het maken van een doordachte keuze moeilijker maakt.
- De openbare ruimte is in Neder-Betuwe meer dan gemiddeld versteend en scoort slecht op de index van beweegvriendelijkheid. Het is belangrijk om groene plekken te maken en bewaken waar je kunt ontspannen, bewegen, spelen en ontmoeten. Dit nodigt uit tot een gezonde en actieve leefstijl. Ook is groen in het straatbeeld goed voor de mentale gezondheid en kan het hittestress bij hoge temperaturen voorkomen.

Wat gaan we doen?

- We stimuleren deelname aan sport- en beweegactiviteiten, met specifieke aandacht voor kwetsbare inwoners, zoals mensen met een beperking, minima en ouderen. Daarnaast gaat aandacht uit naar het in 'beweging houden' van pubers in een leeftijdsfase waarin velen van hen juist minder gaan bewegen en gezondheidsgewoontes voor hun latere leven tot stand komen.
- We bevorderen een gezonde leefstijl. In het bijzonder gaat aandacht uit naar kwetsbare doelgroepen om gezondheidsachterstanden te verkleinen. Dit doen we onder meer door het versterken van het platform en merk Gezond op eigen wijze en de inzet van gerichte campagnes.
- We zetten een toegankelijke en gerichte informatievoorziening op over gezonde leefstijl en het maken van gezonde keuzes. Zowel voor professionals als voor inwoners. Dit betreft het brede terrein van gezonde leefstijl en kan dus onder meer gaan over middelengebruik, vaccineren, bewegen en voeding. Hierbij hebben we aandacht voor communicatie in begrijpelijke taal zodat de informatie voor iedereen toegankelijk is. Hiermee willen we bereiken dat inwoners keuzes baseren op juiste informatie.
- De domeinoverstijgende samenwerking breiden we uit. We zorgen dat er aandacht is voor een gezonde leefstijl in de grote diversiteit aan activiteiten die maatschappelijke organisaties organiseren (health in all policies). We werken

aan ketensamenwerkingen waarbij we professionals uit het sociaal en medisch domein met elkaar verbinden om leef- en hulpvragen van inwoners snel en doelmatig te kunnen oppakken.

- We zetten ouderen preventief en actief aan om tijdig na te denken over gezond en vitaal ouder worden. Daarnaast bereiden we zorg- (professionals) voor op de toenemende vergrijzing en hulpvragen van ouderen. In het bijzonder hebben we aandacht voor (de risico's van) valincidenten.
- Alcohol-, middelen- en tabaksgebruik door jongeren onder de 18 jaar gaan we tegen. We sluiten hierbij aan op de ambities uit het Nationaal Preventieakkoord en Gezond en Actief Leven Akkoord. De inzet die we hierop doen is (ook) verwoord in ons Preventie- en Handhavingsplan. We volgen een integrale aanpak die gericht is op preventie door beïnvloeding van omgevingsfactoren van jongeren en handhaving bij overtredingen en excessen.

- We besteden nog meer aandacht aan het realiseren van een gezonde openbare ruimte. Een omgeving die inwoners uitnodigt om te bewegen en ontmoeten. We streven naar een leefomgeving die groen, hittebestendig en voor alle inwoners toegankelijk is.

“Het gezonder maken van de omgeving doen we niet alleen, maar samen. Wanneer we vanuit ‘Gezond op eigen wijze!’ het goede voorbeeld geven, zullen anderen volgen. Door in te zetten op bewustwording en aandacht voor beweging, gezonde voeding, en mentale gezondheid worden inwoners gestimuleerd om gezonder te leven.”

Buursportcoach

Voorbeelden uit de praktijk

- In 2023 is de gemeente gestart met het platform en merk Gezond op eigen wijze. Met Gezond op eigen wijze verbinden ondernemers, zorginstellingen, verenigingen, scholen, andere partners en de gemeente zich met elkaar om inwoners te ondersteunen in hun zoektocht naar een gezondere leefstijl. Het credo van Gezond op eigen wijze is dat (de weg naar) een gezonde leefstijl voor iedereen anders is en dat stappen maken binnen het eigen bereik belangrijk is. In korte tijd hebben zich al tientallen partners aangemeld bij Gezond op eigen wijze. Onder Gezond op eigen wijze rollen we kortlopende campagnes uit gericht op specifieke onderwerpen, zoals Trommel zonder Rommel (aanmoedigen van gezonde voeding bij kinderen) en Route 66 (inwoners aanzetten tot sporten en bewegen).
- Onder Gezond op eigen wijze is ook de JOGG-aanpak actief. Vanuit deze landelijke aanpak zetten we integraal in op het creëren van een gezonde omgeving met structureel aandacht voor een gezonde leefstijl in het algemeen en voor een gezond gewicht in het bijzonder. De focus ligt daarbij op de jeugd, vanuit de JOGG-gedachte 'Gezonde jeugd, gezonde toekomst'. Hiermee werken we onder meer aan het verkleinen van gezondheidsachterstanden. Het is mooi om te zien dat al veel lokale partijen, zoals scholen en sportverenigingen, deze aanpak steunen en samen met ons werken aan het halen van de doelstellingen. Zo werken scholen bijvoorbeeld met de Gezonde School-aanpak aan het bevorderen van een gezonde leefstijl. Ook de interne samenwerking tussen het fysieke en sociale domein in het bevorderen van een gezonde leefstijl via de leefomgeving wordt steeds verder versterkt, onder meer rondom de Omgevingswet en omgevingsvisie.
- Samen met verschillende partners is het 'Lokaal Akkoord Gezond op eigen wijze' opgesteld. Het doel van deze aanpak is om een positieve impuls te geven aan het plezier waarmee alle inwoners van Neder-Betuwe sporten, bewegen en een gezonde leefstijl nastreven. En dit alles in een gezonde omgeving. Een breed leefstijlakkoord, als lokale vertaling van het Nationaal Sportakkoord en Nationaal Preventieakkoord. Hiermee laten we zien dat sport, bewegen, preventie en een gezonde leefstijl nauw met elkaar verbonden zijn. Er is uitvoeringsbudget beschikbaar dat lokale initiatiefnemers kunnen aanvragen voor de start van initiatieven die bijdragen aan het behalen van de gezamenlijk geformuleerde ambities uit het Lokaal Akkoord.
- In 2024 zijn we gestart met de OKO-aanpak. Deze preventieve aanpak richt zich op de (sociale) omgeving van jongeren om ervoor te zorgen dat zij goed in hun vel zitten en geen alcohol en middelen gaan gebruiken. De aanpak is ontleend aan een IJslandse interventie waarmee men aldaar van het hoogste naar het laagste alcoholgebruik onder jongeren in Europa is gegaan. Wij krijgen hierbij ondersteuning van Trimbos Instituut die de aanpak uit IJsland heeft toegespitst op Nederland. De lange-termijnaanpak richt zich op de sociale omgeving van jongeren. Dat zijn bijvoorbeeld de ouders, de school, verenigingen, kerken, werkgevers en preventiewerkers als het jongerenwerk. Zij maken deel uit van hechte sociale gemeenschappen waarin mensen elkaar helpen. We willen met OKO onze gemeenschappen nog meer versterken omdat ze beschermende factoren hebben die jongeren helpen gezonde keuzes te maken. Samen kunnen we de omgeving voor jongeren gezonder maken.

“Gezond opgroeien begint in Neder-Betuwe met dorpskernen waar je lekker kan buitenspelen. Met supermarkten die meer gezonde producten aanbieden. Met scholen waar kinderen niet alleen leren, maar ook gezond leven. En zonder barrières voor een gezonde leefstijl.”

JOGG-regisseur

Maatschappelijk resultaat

1. Inwoners maken gezonde keuzes.

Indicatoren:

- Het aantal inwoners dat een goede tot zeer goede gezondheid ervaart.
- De status van gezondheidsachterstanden bij mensen met een lage sociaaleconomische status.

Meetinstrumenten:

- GGD Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen
- GGD Gezondheidsmonitor Jeugd
- GGD Kindermonitor
- GGD Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen

Deelresultaten

1.1 Inwoners sporten en bewegen voldoende.

Indicatoren:

- De mate waarin kinderen (tot en met 12 jaar) voldoen aan de beweegnorm.
- De mate waarin jongeren (13 tot en met 18 jaar) voldoen aan de beweegnorm.
- De mate waarin volwassen (18 tot en met 64 jaar) inwoners voldoen aan de beweegnorm.
- De mate waarin senioren (65 jaar en ouder) inwoners voldoen aan de beweegnorm.
- Het aantal inwoners dat wekelijks sport.
- Het aantal kinderen met overgewicht.
- Het aantal inwoners (volwassenen en 65-plussers) met overgewicht.

Meetinstrumenten:

- GGD Kindermonitor (4-12 jaar)
- GGD Gezondheidsmonitor Jeugd (13-18 jaar)
- GGD Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen
- Kenniscentrum Sport en Bewegen

1.2 Inwoners kiezen voor een gezond voedingspatroon.

Indicatoren:

- Het aantal dagen dat inwoners groente en fruit eten en het aantal dagen dat inwoners water drinken.
- Het percentage jongeren dat dagelijks suikerhoudende drankjes drinkt.
- Het aantal volwassenen dat voldoet en deels voldoet aan de richtlijn van gezonde voeding.
- Het aantal kinderen met overgewicht.
- Het aantal inwoners (volwassenen en 65-plussers) met overgewicht.

Meetinstrumenten:

- GGD Kindermonitor
- GGD Gezondheidsmonitor Jeugd
- GGD Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen

1.3 Inwoners benutten hun leefomgeving om gezond te leven.

Indicatoren:

- Het aantal partners bij Gezond op eigen wijze.
- De score op de index van beweegvriendelijke gemeente.
- Het gemiddelde aantal sportaccommodaties (per 10.000 inwoners).
- Het percentage jeugdigen dat de mogelijkheid mist om zelf buiten te sporten, wandel- en fietsroutes tussen huis en school mist en openbaar groen mist.
- De hoeveelheid groen in de openbare ruimte.

Meetinstrumenten:

- Gezond op eigen wijze
- GGD Gezondheidsmonitor Kind
- GGD Gezondheidsmonitor Jeugd
- Sportenbewegenincijfers.nl
- Kaartviewer Gezonde Leefomgeving

1.4 Het middelen- en alcoholgebruik onder inwoners is minimaal.

Indicatoren:

- Het aantal inwoners dat middelen gebruikt.
- De mate waarin inwoners middelen gebruiken.

Meetinstrumenten:

- GGD Gezondheidsmonitor kinderen
- GGD Gezondheidsmonitor Jeugd
- GGD Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen

1.5 Inwoners laten zich vaccineren volgens het Rijksvaccinatieprogramma.

Indicator:

- Het aantal gevaccineerde inwoners.

Meetinstrumenten:

- Cijfers Rijksinstituut voor Volksgezondheid & Milieu (RIVM)
- Jaarverslag Rijksvaccinatieprogramma
- GGD Gezondheidsmonitor Jeugd

Mentale gezondheid

Inleiding

Mentale gezondheid kunnen we samenvatten als de gezondheid van de geest. Bij gezondheid denken we al snel aan fysieke gezondheid, maar aandacht voor de geest is net zo belangrijk en hangt nauw samen met fysieke gezondheid. Om je goed te voelen is een goede balans nodig tussen inspanning en ontspanning en het vermogen om te kunnen omgaan met tegenslag. Echter, de druk in ons leven neemt steeds meer toe en de samenleving individualiseert. Tegelijkertijd is het praten over mentaal welbevinden voor veel mensen nog moeilijk.

Mentale klachten kunnen leiden tot langdurige beperkingen in gezondheid en verzuim van school of werk. Depressie heeft zelfs van alle ziektes, zowel fysieke als mentale, de hoogste ziektelast. Er is landelijk een tendens te zien dat psychische klachten en/of verward gedrag toeneemt, veroorzaakt door bijvoorbeeld depressie- en angststoornissen en eenzaamheid.

Uit onderzoeken blijkt dat jongeren (scholieren en studenten) veel prestatiedruk ervaren. De druk die het werken aan goede resultaten op school en studie, een goed CV, een levendig sociaal leven en een stabiel inkomen oplevert, heeft gevolgen voor de psychische gezondheid. Bovendien worden jongeren voortdurend geprikkeld en 'bekeken' via sociale media wat hen extra zelfbewust en zelfkritisch maakt.

Niet alleen jongeren krijgen te maken met psychische klachten. Ook volwassenen en ouderen kunnen leiden aan psychische klachten door bijvoorbeeld eenzaamheid, een verstoorde werk-privébalans en druk die zij ervaren door anderen of zichzelf. Daarnaast speelt bij ouderen dat zij langer zelfstandig wonen en vaker alleen wonen. Hierdoor neemt de kans op eenzaamheid toe en de mate waarin zij een steunend sociaal netwerk hebben af. Bij mantelzorgers kan de zorg voor een ander weerslag hebben op de eigen mentale gezondheid. Wanneer mantelzorgers overbelast raken, kan dit problemen geven bij zowel de mantelzorger als diegene waar de mantelzorger voor zorgt.

We zetten in op het versterken van veerkracht, omdat dit inwoners in staat stelt om te gaan met de uitdagingen die het leven biedt. Daarnaast richten we ons op de mate waarin inwoners betekenis hechten aan de dingen die zij doen, zoals werken, zorgen, vrije tijd en zelfontplooiing. Tenslotte willen we bijdragen aan een balans tussen in- en ontspanning, om (prestatie)druk, stress en angst te voorkomen.

De kracht van Neder-Betuwe:

In Neder-Betuwe wordt goed naar elkaar omgekeken. De netwerken en gemeenschappen zijn hecht waardoor minder inwoners het risico lopen eenzaam te worden.

Wat speelt er in Neder-Betuwe?

- In Neder-Betuwe ervaart ongeveer vier op de tien inwoners eenzaamheid. Het aantal 65-plussers dat eenzaamheid ervaart ligt nog hoger. Voor beide groepen geldt dat sociale eenzaamheid (iemand mist vrienden) vaker wordt ervaren dan emotionele eenzaamheid (iemand mist een partner). Van de 65-plussers is ongeveer 1 op de 10 (zeer) sterk eenzaam. Het aantal eenzame inwoners is lager dan gemiddeld in Gelderland-Zuid. In het leefgebied Meedoen en Samenleven wordt eenzaamheid verder uitgediept, maar dit onderwerp is niet los te zien van de mentale gezondheid van mensen.
- Ruim 1 op de 20 volwassen inwoners heeft een hoog risico op een angststoornis of depressieklachten. Iets minder dan 1 op de 10 inwoners geeft aan recent slaap- of kalmeringsmiddelen op recept nodig te hebben gehad, bij 65-plussers was dit twee keer zo vaak als bij volwassenen tussen de 18 en 64 jaar.
- Van de jongeren blijkt 13 procent onvoldoende weerbaar te zijn. Dat is iets hoger dan het gemiddelde voor Gelderland-Zuid. Er is meer sprake van sociale onrust en eenzaamheid onder jongeren. Het lijkt erop dat problemen als gevolg van COVID-19 een langdurig effect hebben. In relatie hiertoe krijgen we bovendien signalen van professionals dat het middelengebruik onder jongeren, waaronder ook harddrugs, relatief hoog is in Neder-Betuwe.

Wat gaan we doen?

- Zoals ook benoemd bij Meedoen en Samenleven is het van belang om eenzaamheid te blijven bestrijden en bespreekbaar te maken. Als inwoners zich onderdeel voelen van een netwerk of gemeenschap lopen zij minder risico op sociaal isolement en bijbehorende mentale klachten.
- Er zijn verschillende zorgaanbieders en welzijnsorganisaties die inwoners met psychische klachten ondersteunen en helpen. We werken aan versterking van de samenwerking tussen deze partijen, integraal en over de domeinen heen. Op die manier hopen we dat hulpvragen tijdig kunnen worden opgepakt door de juiste professional.
- We rusten sociaal werkers en vrijwilligers toe op inwoners die verward gedrag vertonen. We willen daarbij laagdrempelige informatie- en adviesmogelijkheden over mentale gezondheid creëren en bekendmaken voor inwoners en professionals.
- We stimuleren dat mentale gezondheid bespreekbaar is en doorbreken eventuele bestaande vooroordelen op psychische beperkingen/kwetsbaarheid.
- We zorgen voor bewustwording over de relatie tussen financiële en mentale gezondheid. Zowel bij inwoners als professionals.
- We versterken mentaal welbevinden door activiteiten gericht op sport, bewegen en samen actief bezig zijn.
- We willen de inzet op scholen rondom sociaal-emotioneel welbevinden versterken en stimuleren dat jongeren onderling en met hun ouders makkelijker praten over hun mentale gezondheid.

Voorbeelden uit de praktijk

- Partners bieden al preventief ondersteuning aan op scholen ter bevordering van het mentaal welbevinden en het stimuleren van veerkracht onder jongeren. Op meerdere scholen is er ook aandacht voor het versterken van weerbaarheid onder jongeren. Een voorbeeld is de theatershow De Grote Sprong over de overgang van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs en alles wat daarbij komt kijken, en verschillende ouderavonden die op scholen zijn gegeven over onder meer gamen, middelengebruik, somberheid, angst en stress.
- Inwoners kunnen zich bezwaard voelen om voor mentale problemen hulp te zoeken, bijvoorbeeld omdat dit in hun beleving iets is waar niet over gesproken mag worden danwel geen begrip voor is. Geheel in aansluiting bij het digitale tijdperk zijn er partners die daarom bijeenkomsten organiseren voor inwoners uit de regio die zij online (en anoniem) kunnen bijwonen (webinars). De bijeenkomsten zijn themagebonden. Zo waren er onder andere webinars over piekeren, geluk, grenzen stellen en leven met een naaste met verslavingsproblematiek. De webinars worden goed bezocht en stellen inwoners in staat om op een laagdrempelige manier informatie in te winnen over onderwerpen die de mentale gezondheid raken. Daarnaast krijgen ze handvatten hoe ze hiermee om kunnen gaan en waar ze terecht kunnen voor meer hulp en ondersteuning.
- Omdat praten over mentale gezondheid niet voor iedereen makkelijk is en inwoners niet snel uit zichzelf hulp zoeken is het belangrijk om outreachend te werken. We stimuleren partners om actief naar inwoners toe te gaan en laagdrempelig het gesprek aan te knopen. Een ludieke manier om dit te doen is de kaartenactie van ProPersona. Zij delen rond de feestdagen kaarten uit aan inwoners om op te sturen naar iemand die eenzaam is en tegelijkertijd mentale gezondheid bespreekbaar te maken.

Maatschappelijk resultaat

2. Inwoners zijn in balans en veerkrachtig.

Indicatoren:

- Het aantal inwoners dat het risico loopt op een angststoornis of depressie.
- Het aantal inwoners dat aangeeft gelukkig te zijn.

Meetinstrumenten:

- GGD Gezondheidsmonitor Jeugd
- GGD Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen

Deelresultaten, indicatoren en meetinstrumenten

2.1 Inwoners ervaren hun leven als betekenisvol.

Indicatoren:

- Het aantal inwoners dat hun leven als zinvol ervaart.
- Het aantal inwoners dat ervaart ertoe te doen.

Meetinstrumenten:

- GGD Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen: zingeving

2.2 Inwoners zijn weerbaar en assertief.

Indicatoren:

- Het aantal inwoners dat een beroep kan doen op het sociale netwerk.
- Het aantal inwoners dat zich weerbaar opstelt.
- Het aantal inwoners dat om kan gaan met veranderingen en uitdagingen in hun leven.
- Het aantal inwoners dat in staat is eigen keuzes te maken.

Meetinstrumenten:

- GGD Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen
- GGD Gezondheidsmonitor Jeugd
- GGD Kindermonitor

2.3 Inwoners ervaren een goed evenwicht tussen inspanning en ontspanning.

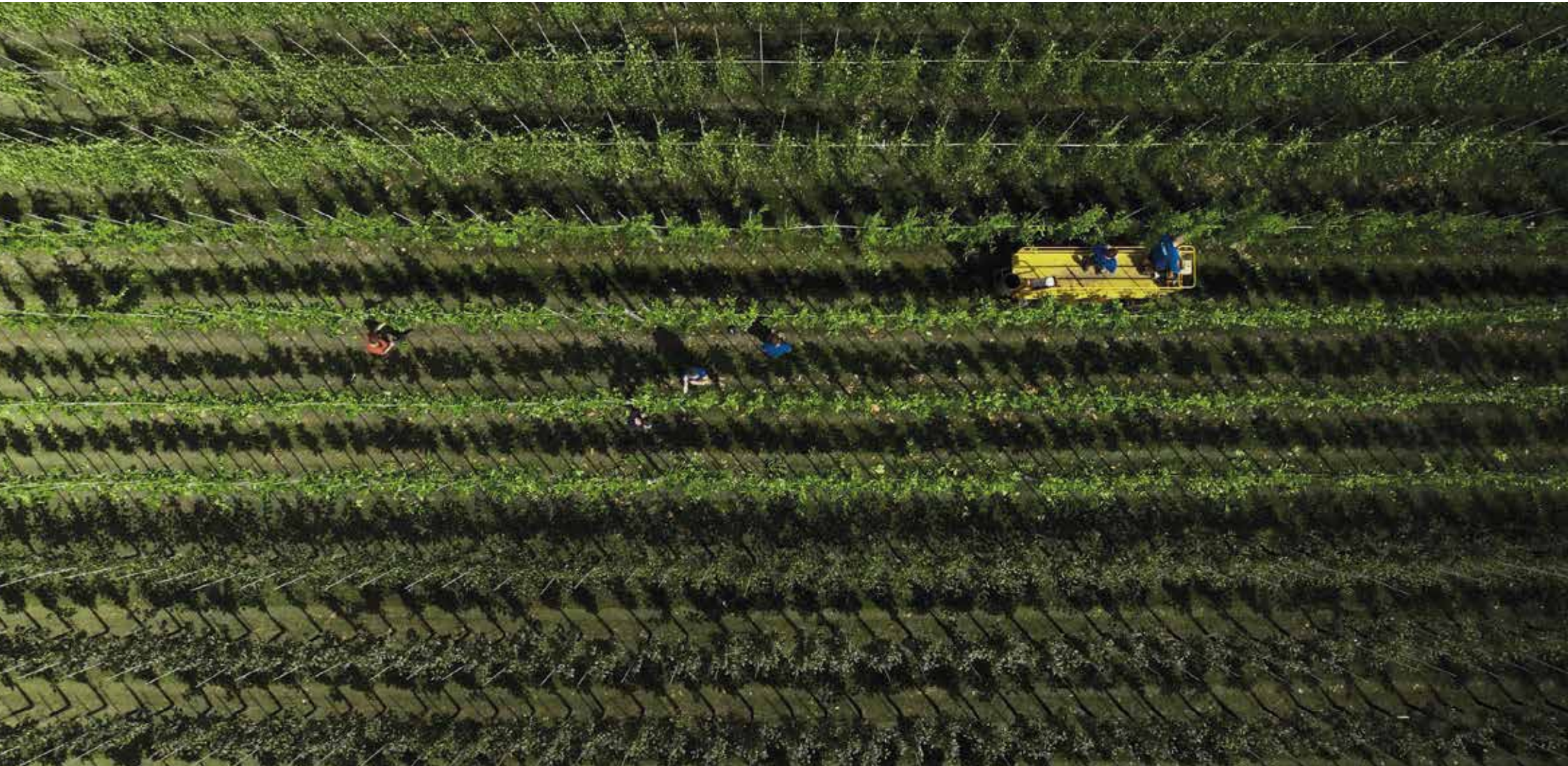
Indicatoren:

- Het aantal inwoners dat een goed evenwicht ervaart tussen inspanning en ontspanning.
- Het aantal jeugdigen/ jongvolwassenen dat minder prestatiedruk ervaart.
- Het aantal inwoners dat stress ervaart en in welke mate.

Meetinstrumenten:

- GGD Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen
- GGD Gezondheidsmonitor Jeugd

6. Financiële risico's en onzekerheden

Voor de komende jaren kunnen verschillende onzekerheden invloed hebben op de inkomsten en uitgaven binnen het sociaal domein:

- Zowel de Wmo 2015 als de Jeugdwet en de Participatiewet zijn regelingen waarin wij bij de uitvoering geen limiet kunnen aanbrengen op de kosten. We moeten mensen nu eenmaal ondersteunen als dat nodig is en dus ook die kosten maken. Met beleidsmaatregelen proberen we, met behoud van kwaliteit, de kosten te beperken door bijvoorbeeld in te zetten op preventie en het inkaderen van de af te geven indicaties Wmo en Jeugdhulp.
- We verwachten dat de behoefte aan maatschappelijke ondersteuning in onze gemeente toeneemt, onder andere omdat inwoners langer thuis blijven wonen, de vergrijzing toeneemt en er naar verwachting tot 2040 steeds minder mantelzorgers zijn. Dit is in lijn met de landelijke trend. Deze toenemende behoefte zorgt ervoor dat we ons extra in moeten zetten voor innovatie en kwalitatief goede voorliggende collectieve voorzieningen. Het doel is om de Wmo toegankelijk te houden.
- Het kabinet heeft plannen om de Wmo per 2026 aan te passen. In april 2023 heeft het kabinet besloten om vanaf 1 januari 2026 de eigen bijdrage voor de hele Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) aan te passen. Op dit moment geldt een abonnementstarief waarbij geen rekening gehouden wordt met het inkomen.

Er wordt echter gesproken over een inkomensafhankelijke eigen bijdrage. Dit kan ervoor zorgen dat mensen minder snel gebruik maken van de Wmo. Een andere (mogelijke) wijziging is de invoering van het woonplaatsbeginsel. Deze wet regelt dat elke gemeente verantwoordelijk is voor Beschermd Wonen voor haar eigen inwoners. Dit kan leiden tot een verschuiving in de budgetten die gemeenten krijgen voor de uitvoering van beschermd wonen.

- Er is veel financiële onzekerheid door de aangekondigde daling van de Rijksbijdrage aan gemeenten in 2026, ook wel het ravijnjaar genoemd. Het kabinet heeft eenzijdig besloten om in 2026 over te stappen op een nieuwe financieringssysteem voor gemeenten en provincies. Normaal gesproken treft het Rijk adequate overgangsmaatregelen, maar daarover is in dit geval nog veel onduidelijkheid.

De verwachting is dat Nederlandse gemeenten en provincies in 2026 te maken krijgen met een enorme financiële uitdaging.

- We krijgen vanuit het Rijk Brede SPUK-middelen (specifieke uitkering) die we inzetten om de beoogde resultaten die afgesproken zijn in het Gezond en Actief Leven Akkoord te behalen. Deze resultaten hebben wij ook verwerkt in onze nota en de middelen uit deze Brede SPUK gebruiken we om extra in te zetten op de resultaten die in onze nota geformuleerd zijn. Het is nog niet bekend of alle middelen die wij in deze Brede SPUK ontvangen structureel zijn. Dat betekent dat er een risico is dat we minder middelen te besteden hebben als de middelen niet structureel worden. Dan stopt de financiering voor sommige onderdelen van deze Brede SPUK in 2025 of 2026.

- De huidige SPUK-Sport (BTW-compensatieregeling) loopt tot en met eind 2025. Op dit moment is nog onbekend of de overheid deze regeling na 2025 wordt verlengd. Dit vormt een potentieel financieel risico bij toekomstige sportinvesteringen. Bijvoorbeeld met betrekking tot dienstverlening door derden, zoals de inzet van buurtsportcoaches, alsook op het gebied van investeringen in sportaccommodaties, zowel bij nieuwbouw als bij instandhouding van bestaande sportaccommodaties (groot onderhoud).
- Voor de uitvoering van het Integraal Zorgakkoord (IZA) krijgt iedere IZA-regio de komende jaren middelen ter beschikking in de vorm van een specifieke uitkering (SPUK). Voor de regio Rivierenland is de gemeente Tiel mandaathouder. Deze gemeente vraagt de SPUK aan en beheert deze. De middelen zijn bedoeld voor initiatieven die de (regionale) preventieve infrastructuur versterken en medische zorg op lange termijn kunnen verminderen. Een regionale ambtelijke werkgroep beslist samen over de kaders en doeleinden van besteding.
- In de huidige begroting is geen budget opgenomen voor de ontwikkeling van een Lokale Inclusie Agenda. Hiervoor moeten we kijken of we ruimte vinden binnen de beschikbare middelen of extra middelen nodig hebben.

Kortom, het is de vraag of de toekomstige inkomsten, in combinatie met een toenemende vraag én een stelsel dat nog steeds werkt aan optimalisatie en verdere opbouw, de komende jaren toereikend zullen zijn om al onze plannen uit te voeren. Zoals aangegeven zijn de mogelijkheden om het gebruik van ondersteuning te beïnvloeden beperkt. Dit heeft de gemeente echter niet weerhouden om maatregelen in gang te zetten om de uitgaven terug te dringen. Deze nota draagt daaraan bij. We zetten bijvoorbeeld in op preventie, vroeg-signalering en normaliseren. Belangrijk is wel om te beseffen dat het tijd vraagt voordat effecten zichtbaar zijn.

Centraal blijft staan dat wij streven naar goede, kwalitatieve ondersteuning aan onze inwoners. Financiële uitdagingen mogen dit niet tekortdoen. De ambitie en de maatschappelijke resultaten die wij nastreven in deze nota proberen we zoveel mogelijk uit te voeren binnen de huidige begroting. We streven dit na mede door integraal te werken, regie te voeren, goede monitoring en innovatieve projecten te stimuleren. Dit zijn manieren om de betaalbaarheid van ondersteuning in de toekomst vorm te geven.

Nawoord

We zijn blij dat we na het succes van onze eerste integrale beleidsnota Sociaal Domein 2021-2024 nu een doorontwikkeling hebben kunnen maken met de actualisatie van deze nota. De tweede integrale beleidsnota 'Samen verder op de ingeslagen weg' 2025 – 2028 is een mooie stap vooruit op de weg die we ingeslagen zijn. We hebben nog steeds te maken met uitdagende opgaven, want het gaat om gedragsverandering: eigen regie nemen, je sociaal netwerk activeren, zelf ondersteuning regelen en gezonde keuzes maken. Dat kost veel tijd en vraagt blijvend aandacht. Met deze nota is opnieuw een stevig fundament in denken en doen gelegd. In de praktijk is al veel in gang gezet, maar we sturen nu nog sterker op maatschappelijk resultaten. Onze kracht zit in het integraal werken, als we het samen doen kunnen we elkaar enorm versterken.

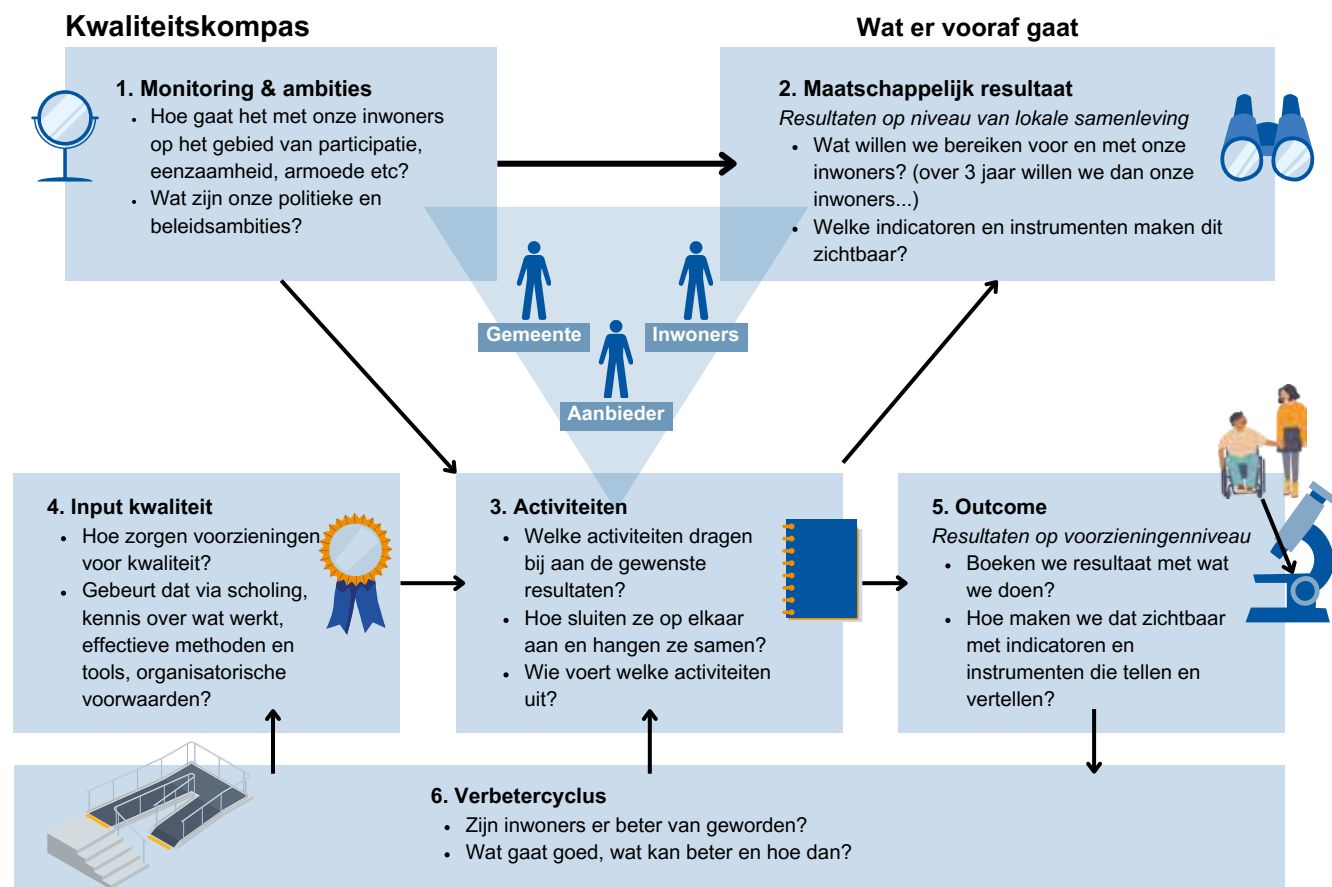

Bijlage 1: Werkwijze Kwaliteitskompas

Kwaliteitskompas

Sinds de nota Sociaal Domein 2021 – 2024 volgen we binnen het sociaal domein in Neder-Betuwe de werkwijze van het Kwaliteitskompas, ontwikkeld door Movisie (kenniscentrum sociale vraagstukken). Het Kwaliteitskompas is een methode om complexe vraagstukken binnen het sociaal domein samen met maatschappelijke partners en inwoners aan te pakken. Centraal in deze methode staat de inwoner: wat voor effect en bereik heeft beleid of een activiteit op een inwoner? Daarnaast staat vertrouwen en samenwerking met partners in deze methode centraal. Dit is namelijk de enige manier waarop we als gemeente echt het verschil kunnen maken voor onze inwoners.

Het Kwaliteitskompas biedt een basis om in gesprek te gaan met maatschappelijke partners en inwoners om zo gedragen keuzes te maken en een gemeenschappelijke taal te ontwikkelen. Vanuit deze methode is de nota Sociaal Domein opgebouwd met onze ambities, maatschappelijke resultaten en indicatoren. Werken vanuit deze methode ondersteunt de gemeente in het verder vormgeven van haar rol en taak binnen het sociaal domein. Doordat de nota samen met partners ontwikkeld is, staan er ook maatschappelijke resultaten in die niet onder de directe invloedssfeer van de gemeente vallen. Resultaat kunnen we alleen behalen door vanuit een gezamenlijke aanpak de schouders eronder te zetten. De gemeente neemt hierin de regie en faciliteert en stimuleert partners om het gewenste resultaat te behalen.

Afbeelding gebaseerd op Kwaliteitskompas (Movisie)

Kortom: we hebben samen met onze maatschappelijke partners en inwoners de maatschappelijke resultaten en deelresultaten geformuleerd. Deze maatschappelijke resultaten en deelresultaten vormen de basis van de (subsidie)afspraken die we met partners maken. Ook ons preventieteam (zie voorbeelden borging werkwijze kwaliteitskompas), waar belangrijke maatschappelijke partners aan deelnemen,

werkt op basis van dit Kwaliteitskompas en de maatschappelijke resultaten die hierin geformuleerd zijn. Zo borgen we dat door onze maatschappelijke partners ook daadwerkelijk aan de maatschappelijke resultaten en deelresultaten bijgedragen wordt. Het is de leidraad die er iedere keer weer bij wordt gepakt als er nieuwe initiatieven opgezet worden of lopende initiatieven geëvalueerd worden.

Rol van gemeenten, maatschappelijke partners en inwoners

Samen met maatschappelijke partners en inwoners ontwikkelen en optrekken in het sociaal domein vraagt van alle partijen een omslag in denken en doen. Het kan van organisaties vragen om over het eigen organisatiebelang heen te stappen in het belang van de inwoner en het vraagt om het aangaan van nieuwe samenwerkingsvormen. Voor de gemeente betekent het dat zij stuurt op het halen van maatschappelijke resultaten en op hoofdlijnen in plaats van op details. Hiervoor is bestuurlijk en politiek draagvlak nodig. Met deze nota hebben we met elkaar de hoofdlijnen van wat we willen bereiken in het sociaal domein bepaald. We hebben in kaart gebracht waar de grootste opgaves voor onze gemeente liggen en waar we naar toe willen. Vervolgens gaat het er niet om te willen weten welke activiteiten we allemaal precies inzetten, maar of we de gewenste maatschappelijke resultaten halen. In dit proces ontstaan nieuwe rollen voor de gemeente: we faciliteren, stimuleren en ondersteunen. Andere rollen brengen andere verwachtingen met zich mee vanuit maatschappelijke partners en inwoners richting de gemeente en omgekeerd. Onze werk- en besluitvormingsprocessen moeten hierop aansluiten. De gemeente zal minder controlerend optreden, maar meer op basis van samenwerking en vertrouwen. Dit sluit nauw aan bij de werkwijze van het Kwaliteitskompas.

Voorbeelden borging werkwijze kwaliteitskompas

Preventieteam

In het preventieteam werken we samen met partners aan concrete activiteiten gekoppeld aan de geformuleerde resultaten. Het preventieteam werkt integraal. Dit betekent dat verschillende partners met uiteenlopende expertises zoals jongerenwerk, welzijnswerk, buurtsportcoaches, de GGD en zorgpartners samenwerken. De partners maken gebruik van elkaars kennis en expertise. Hierdoor bereiken zij een bredere doelgroep. De partners in het preventieteam kiezen jaarlijks uit ieder leefgebied een deelresultaat gekoppeld aan een thema waarop zij inzetten. Bijvoorbeeld het verminderen van eenzaamheid. Zij verzamelen andere partners om zich heen om de inzet op dit resultaat verder vorm te geven. Zo borgen we dat we echt met partners samenwerken en inzetten waar de urgentie het grootst is en sluiten we aan bij de behoefte van de inwoners.

Kwaliteitsgesprekken grootste subsidiepartners

Met de subsidiepartners die meer dan € 5.000 subsidie ontvangen, voeren we kwaliteitsgesprekken. De werkwijze van de kwaliteitsgesprekken is nog volop in ontwikkeling. We maken met deze partners de omslag van sturen op output (cijfers) naar sturen op outcome (effect). Wat wil de partner bereiken met zijn of haar inzet en lukt dat ook? Hoe kan dat het beste gemonitord worden? En als dat niet lukt, wat kan of moet er dan aangepast worden om wel het gewenste resultaat te bereiken? Is een activiteit nog wel nodig? We baseren ons gesprek op de monitorgegevens van zowel de maatschappelijke partner (over hun eigen inzet) als de overkoepelende cijfers vanuit de gemeente (op maatschappelijk- en deelresultaat niveau).

Monitoring

Monitoring is een belangrijk onderdeel van het Kwaliteitskompas. Zonder monitoring weten we niet wat we met onze inzet bereiken bij de inwoner. Monitoren binnen het sociaal domein op maatschappelijk resultaatniveau is moeilijk. Movisie zegt in de 'Wegwijzer monitoring sociaal domein' hier het volgende over: "Door de brede formulering laten de maatschappelijk resultaten zich niet altijd vangen in goed meetbare indicatoren. Bovendien wordt 'de maatschappij' op veel manieren beïnvloed. Je kunt niet zomaar 'claimen' dat maatschappelijk resultaat direct het gevolg is van het gevoerde beleid, bij wijze van verantwoording. Het enige dat je als gemeente weet is waar je aan werkt en of je dat op de juiste manier doet. Maar er zijn zoveel andere aspecten die een rol spelen binnen het sociaal domein waar je als gemeente lang niet altijd (veel) invloed op hebt. Denk aan armoede of ziekte, drugscriminaliteit maar ook de invloed van suikerindustrie op eetgewoonten en dus gezondheid.

Om toch zo goed mogelijk te kunnen monitoren, kiezen we er als gemeente voor de volgende uitgangspunten te gebruiken:

- Inzetten op preventie loont. Verschillende onderzoeken tonen aan dat door in te zetten op preventie minder mensen ondersteuning nodig hebben en het hiermee bijdraagt aan het behalen van een maatschappelijk resultaat.

- We maken gebruik van verschillende bestaande meetinstrumenten zoals de GGD-monitors of waarstaatjegemeente.nl om onze deelresultaten en eventueel maatschappelijk resultaten te meten.
- We voeren kwaliteitsgesprekken met onze belangrijkste subsidiepartners waarbij we gebruik maken van zowel kwantitatieve (cijfermatig) als kwalitatieve (ervaring en interviews) monitoring om te onderbouwen of hun inzet het gewenste effect en bereik heeft.
- Wij gaan ervan uit dat als we bovenstaande uitgangspunten hanteren en er een positieve trend te zien is in de monitoring die we kunnen doen, dit bijdraagt aan het behalen van onze maatschappelijk resultaten en ambities.

Investerings in preventie dragen veel bij aan gezondheidswinst. Dat blijkt steeds duidelijker uit effectencalculatoren, maatschappelijke kosten- en batenanalyses (MKBA's) en andere vormen van evaluatie. Het is dan ook niet zo zeer de vraag of preventie werkt, maar welke preventie precies werkt.

Website Werkplaats Sociaal Domein document De waarde van preventie in een veranderend sociaal domein.

Bijlage 2: Overzicht van landelijke, (boven-) regionale en lokale wettelijke- en beleidskaders in relatie tot deze nota*

Leefgebied Meedoen en Samenleven:

Landelijke wetgeving waarin gemeentelijk kader is vastgelegd:

- Participatiewet
- Wet inburgering 2021
- Wet maatschappelijke ondersteuning 2015
- Wet gemeentelijke schuldhulpverlening

Overige landelijke wetten die gerelateerd zijn aan deze nota sociaal domein:

- Wet langdurige zorg
- Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Landelijk en (boven-) regionaal vastgestelde kaders en beleidsprogramma's die gerelateerd zijn aan deze nota:

- Integrale aanpak laaggeletterdheid in Rivierenland
- Beschermd wonen, regio Nijmegen en Rivierenland
- Convenant uitvoering bibliotheekwerk
- Regionaal beleidsplan veiligheidsregio Gelderland-Zuid

Lokaal vastgestelde beleidsplannen en -programma's die gerelateerd zijn aan deze nota:

- Verordening Maatschappelijke Ondersteuning gemeente Neder-Betuwe 2024
- Nota Kernpunten
- Aanpak eenzaamheid
- Verordening meedoenregeling
- Verordening individuele studietoelage participatiewet
- Verordening tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten
- Integraal Veiligheidsbeleid

* Deze lijst is niet uitputtend.

Leefgebied Optimaal ontwikkelen en opgroeien:

Landelijke wetgeving waarin gemeentelijk kader is vastgelegd:

- Jeugdwet

Overige landelijke wetten die gerelateerd zijn aan deze nota sociaal domein:

- Wet kinderopvang
- Wet primair onderwijs
- Wet voorgezet onderwijs
- Leerplichtwet
- Wet op het primair onderwijs
- Wet voorgezet onderwijs 2020
- Wet op de expertisecentra
- Wet educatie en beroepsonderwijs

Landelijk en (boven-) regionaal vastgestelde kaders en beleidsprogramma's die gerelateerd zijn aan deze nota:

- Inkoopstrategie Wmo en Jeugd Regio Rivierenland
- Kansrijke Start
- Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO)
- Landelijke Hervormingsagenda Jeugd
- Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming
- Regiovisie Jeugd Rivierenland
- Regionale aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling Gelderland-Zuid 'Samen voor een thuis zonder geweld'

Lokaal vastgestelde beleidsplannen en -programma's die gerelateerd zijn aan deze nota:

- Onderwijsachterstandenbeleid
- Integraal Huisvestingsplan Scholen
- Beleidskader toezicht en handhaving kinderopvang
- Handboek Ondersteuningsteams Scholen (OT's)
- Verordening Jeugdhulp gemeente Neder-Betuwe 2023
- Lokale agenda Huiselijk Geweld en Kindermishandeling 'Samen voor een thuis zonder geweld'
- Plan van aanpak bestrijding kinderarmoede

Leefgebied Gezond en Vitaal:

Landelijke wetgeving waarin gemeentelijk kader is vastgelegd:

- Wet publieke gezondheid

Overige landelijke wetten die gerelateerd zijn aan deze nota sociaal domein:

- Alcoholwet
- Omgevingswet

Landelijk en (boven-) regionaal vastgestelde kaders en beleidsprogramma's die gerelateerd zijn aan deze nota:

- Rijksvaccinatieprogramma
- Nationaal Preventieakkoord
- Integraal Zorgakkoord
- Gezond en Actief Leven Akkoord
- Sportakkoord II

Lokaal vastgestelde beleidsplannen en -programma's die gerelateerd zijn aan deze nota:

- Lokaal Akkoord Gezond op eigen wijze
- Preventie- en handhavingsplan alcohol
- Sport- en beweegvisie